

NARODNI DNEVNIK

Neodvisen političen list.

Izhaja vsak dan zjutraj, izvenšči pondeljke.

Mesečna naročnina:

V Ljubljani in po pošti Din 16, inozemstvo Din 25.

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/I. — Telefon 213.

Upravništvo: Marijin trg 8. — Telefon 44.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.

Račun pri poštnem čel. uradu št. 13.633.

3 x 8

Dinar 7.55.

Madžarska krona izenačena z avstrijsko.

Protidraginjske demonstracije v Budimpešti.

V Švici se vrši danes referendum. Državljanom bo z ljudskim glasovanjem odločiti o vprašanju: »Ali se more v času resne gospodarske krize delovna doba podaljšati na 54 tedenskih ur in ali se naj pooblasti zvezna vlada, da dodeli v posameznih industrijskih panogah enako podaljšanje delovne dobe tudi, če ni splošne krize? Zakon o 8-urnem delavniku iz l. 1919 se je vnesel v 41. zvezne ustave. Zato mora o njegov izpodbijanju odločiti ljudstvo samo.

Menda je že od nekdaj tako, da se morajo najenostavnejše samoumevnosti preriti skozi celo sisteme dialektičnih protislovij, predno oživijo v dejstvih. Baš v času, ko je moralo bit vsem jasno, da se da vsled vojnih škod zmanjšati šano narodno blagostanje vpostavi v prejšnje stanje le potom podvojenega truda vseh ljudskih slojev, se je vsepovsodi dekretiral 8 urni delavnik, ki se je vrhutega radi zmanjšane delovne kapacitete in drugih vplivov dejansko reducirala na 6 urni normalni delavnik. Klasične tri osmice (8 ur dela, 8 ur spanja, 8 ur zabave) so v dneh preobratne psihoze zašle v ideološki inventar vsečloveških pravic in tako se je moglo prigraditi, da je 8 urni delavnik postal kot splošna norma integralen del državne ustave. To se ni zgodilo pri nas, pač pa n. pr. v deželi permanentnih preukcij in največjega petrolejskega bogastva. Sicer je pa bilo to v času, ko so se v novih ustavah političnim normam splošno primešavali gospodarski elementi, tudi nekaj dokaj razumljivega. V borbi z gospodarskimi realnostmi ta 8 urni tretci seveda ni mogel obstati in je zdaj vsaj v industrijskih državah povsod na umiku; da, 9 in 10 urni delavnik je pričel igrati že vlogo socialnega dumpinga. V Nemčiji n. pr. pridobiva svoboda kolektivnih tarifnih dogovorov na vedno splošnejši veljavi, medtem ko stoji drugod (n. pr. na Češkem) vsled parlamentarne konstelacije (vpliv vsled parlamentarne konstelacije (vpliv socialist. partij) norma o 8 urnem delu še skorajda neomajana.

Švicarsko ljudstvo uživa ugled splošno politično zrelega, preudarnega in resnega naroda. Ker je tudi njegov teritorij relativno majhen in dosti ugodno razčlenjen, si to ljudstvo lahko brez posredovalcev v referendumu in ljudski inicijativi daje zakone samo. Pred približno letom dni se je v Švici na ta način odločevalo o uvedbi imovinskega davka. Kakor lani, gre tudi danes za stvar, ki tvori pravzaprav cel kompleks zavoljanih gospodarskih problemov. Poprečnemu občanu se bode v začetku omejeno vprašanje tudi v Švici zdelo precej enostavna formula, toda kontroverze dobro organizirane agitacije izpremenile tudi v njegovih očeh to izredno enostavno v število križajočih in prepletajočih se interesov. In tu se mora v borbi dvomov in pričakovanih koristih oziroma škod tekoma par dni odločiti o zadevi, ki beli strokovnjakom lase leta in leta. Recimo, da lanske odločitve imovinskega davka lahko pripisemo bolj partijskim ozirum, ker se večina kmetijskega prebivalstva ni hotela ukloniti socialistični manjšini. Odločitev o danes stavljenem vprašanju se — vsaj neposredno — tiče gospodarskih interesov vseh državljani, ne samo maloštevilnega podjetniškega stanu, ki že leto dni toži o nazadujoči zaposlenosti, naraščanju rezijskih stroškov in o upadanju konkurenčne zmoglosti. Razventega 8 urni delavnik tudi še nima takšne zgodovinske tradicije, ki bi mogla nuditi glasujočemu povprečniku možnost, da si na podlagi lastne opazovanja ali izkušnje napravi o njegovi sedanjosti umestnosti samostojno sodbo. Ali je mar že tako davno od tega, ko sta Mather in Platt v Manchesteru (Salford Iron Works) zavedla poskusno 8-urno delavno dobo? Ali mar ni 8-urni delavnik še l. 1914 veljal bolj kot sporadični individualni eksperiment? Na vsak način, današnje švicarsko ljudsko glasovanje bo poučno, pa naj izpade v pritrjevalnem ali zanikalnem zmislu.

Simptomatični pomen tega referenda leži v dejstvu, da deflacija v državnem zakonodajstvu napreduje. Kolektivni altruizem, ki je izročil v letih 1918 — 1922 državni ingerenci urejevanje

Curih, 16. februarja (Z) Deviza Beograd je dosegla na današnji sklepni borzi najvišji tečaj 7.55.

Beograd, 16. febr. (D) Današnji skok dinarja je vzbudil popolno osupnjenost. Dasiiravno je prevladovalo prepričanje, da se bo dinar še dvigal, vendar ni nihče pričakoval tako ogromnega skoka. V Curihu notira dinar 7.55 in kakor vse kaže, še ni dosegel viška.

Beograd, 16. februarja. (B) Vaš poročevalec se je obrnil do zastopnika trgovskega ministra, prometnega ministra dr. Kojića v zadevi skoka dinarja in ga vprašal za mnenje vlade. Dr. Kojić je rekel, da smatra za vzroke naglega dviga dinarja v inozemstvu ustaljenost notranje politike v naši kraljevini, dobro letino in ravnotežje v državnem proračunu in trgovski bilanci. Vse to je omogočilo našim izvoznikom, da morejo oddajati naše proizvode v inozemstvo. Zato se je pokazala v drugih državah potreba po dinarju, ki je dovela do porasta naše valute. Glavni vzrok pa je sporazum in sklepanje trgovinske pogodbe z Italijo, kar poveča naš kredit v inozemstvu. Prišlo je že do tega, da kupujejo italijanski uvozniki naš dinar. Po mnenju ministrovem ne bo imel nagli dvig dinarja kvamih posledic, še manj pa bo povzročil katastrofo za naše trgovstvo.

Beograd, 16. febr. (D) Finančni minister dr. Stojadinović sicer ne da direktnih pojasnil o vzrokih silnega porasta dinarja, vendar se dozaava, da je eden izmed glavnih vzrokov porasta dinarja naš ugodni gospodarski položaj. V porastu dinarja igra brez dvoma tudi spekulacija precejšnjo vlogo, kajti ravno radi učvrščenja zaupanja v naše gospodarstvo smatrajo inozem. finančni krogi dinar kot valuto z dobro bodočnostjo.

Beograd, 16. februarja. (D) V gotovih krogih trdovratno zatrjujejo, da je porast dinarja povzročila Italija, radi tega, ker bo imela po sklepu trgovinske pogodbe z Jugoslavijo velik interes na tem, da postane dinar močno plačilno sredstvo. Drugi zopet trdijo, da hoče Italija z dvigom dinarja dokazati vso pomembnost sklenjenega sporazuma za našo državo.

Beograd, 16. febr. (D) Kljub silnemu porastu dinarja so v notranjosti Srbije rasle blagovne cene. Treznejši presojevalci položaja pripisujejo porast cen slabemu vremenu, ki onemogoča dovoze blaga na tržišča. Od petka dalje pa je tudi v notranjosti Srbije čutili popuščanje cen. Trgovina miruje, ker nihče ne kupovati v pričakovanju, da bo porast dinarja v veliki meri pritisnil cene.

Interpelacija v skupščini o gozdnih koncesijah.

Sporazum z Italijo pride v ponedeljek pred skupščino.

Beograd, 16. febr. (Z) Današnje sejo narodne skupščine je otvoril predsednik Ljuba Jovanović ob 9.40 dopoldne. Po opravljenih formalnostih je skupščina prešla na dnevni red: razpravo o interpelaciji zemljoradniškega poslanca Dušana Dimitrijevića glede pogodbe, ki je bila sklenjena med državo in med gozdnim podjetjem Eisler & Orlieb o izkoriščanju državnih gozdov in železnice Zavidović — Kusjača v Bosni.

Ob začetku govora ministra za šume in rudnike dr. Milana Srskića je došlo v dvorani do vznemirjenja, ker je počila neka cev in se je dvorana napolnila s paro. To je izzvalo obči smeh. Slišali so glasovi: »Opozicijo hočemo zastrupiti!« Ker ni bilo mogoče dalje delati, je predsednik odredil odmor. Po odmoru je seja potekla v miru.

Poslanec Dimitrijević je naglašal, da so Avstrijci že leta 1909. izročili trdki Eisler & Orlieb ogromne komplekse zemlje v izkoriščanje. Po ujedinenju je bila pogodba razveljavljena, trdka pa stavljena pod sekvester. Leta 1920 je pa tedanji minister za šume in rudnike sklenil s trdki pogodbo za 50 let. S to pogodbo so bili interesi naše države jako oškodovani. Interpelant je navajal, da je bosanska vlada svojčas tej trdki odstopila kompleks zemlje, s katere se dobi letno 300.000 m³ lesa, za 200 tisoč zlatih kron letne zakupnine. To bi danes zneslo 4.220.000 dinarjev. Leta 1920 je naše ministrstvo izročilo gori omenjeno železniško progo; ki je

dolga 118 km, zakupcu za snesno nizko ceno 210 tisoč jugoslovenskih kron, kar znaša v današnjem denarju 52.500 dinarjev na leto.

Minister za šume in rude dr. Srskić je v svojem odgovoru podrobno opisal pravni položaj stvari in naglašal, da je o priliki ankete, ki jo je sklical, da preišče zlorabe na tej progi imenoval svojega komisarja. Rekel je tudi, da ima trden namen, s trdki skleniti novo pogodbo, ki bo za državo ugodnejša. — Za ministrom je govoril klerikalec Kleki, ki je opisoval gozdne razmere v Sloveniji.

Socijalist Divac se je bavil s postopanjem proti delavcem. — Demokrat dr. Sečurov je zahteval revizijo gozdnih koncesij v obče. — Interpelant Dimitrijević je izjavil, da se z ministrovim odgovorom ne zadovoljuje.

Radikalec Vlada Miletić je predlagal prost prehod na dnevni red, zemljoradnik Dimitrije Vujić pa utemeljen prehod na dnevni red. Minister Srskić je bil za prost prehod na dnevni red, kar je tudi večina sprejela.

Seja se je zaključila ob 1. uri pop. Prihodnja seja je bila napovedana za ponedeljek ob 9. dopoldne z dnevnim redom: sporazum med našo državo in Italijo. Ta sporazum je postavljen na dnevni red, ker je zunanji minister dr. Ninčić naznanil predsedništvu skupščine, da je znatno okrevale in da bo v ponedeljek prisostvoval razpravi o tem sporazumu.

VLADA PROTI DRAGINJI.

Beograd, 16. febr. (Z) Minister za socialno politiko dr. Peleš je zaprosil notranjega ministra Vujića, naj pozove podrejena oblastva, da strogo izvajajo svoje dolžnosti, ki jim jih predpisuje člen 17. zakona o pobijanju draginje.

Beograd, 16. februarja. (R) Ker so se cene živil v Beogradu dvignile, je finančni minister dr. Stojadinović ukazal, da se proti temu napravijo energični ukrepi.

tolikih, čisto individualnih zadev, in nabrekli državno poslovanje s tolikimi novimi agendami, se umika zahtevi po individualni svobodi. To gospodarstvo svobodi vpije danes ves svet, in dnevo smo priča, ko se zgrudi jedna prohibitivna ograja za drugo. Tudi naše jugoslovansko gospodarsko življenje se mora gibati šč v številnih takih umetnih ograjah. Tujcemstvo sicer priznava, da imamo v srednji Evropi še naj-

NOVA RAZVRSTITEV DRŽAVNIH NAMEŠČENCEV.

Beograd, 16. februarja. (ML) Kakor se doznava, se pripravlja v pravosodnem ministrstvu uredba, s katero se izpreminja dosedanja naredba glede razvrstitve državnih nameščencev. Z novo uredbu se odstranijo nasprotja, ki obstojajo med vladno naredbo in uradniškim zakonom.

VREMENSKO POROČILO.

Dunaj, 16. februarja. Napoved za 17. februarja. Zjasnilev, zjutraj mraz, med dnevno temperatura blizu ničle; lahni vetrovi.

liberalnejši gospodarski režim, le da je katalog omejenih gospodarskih svobod, kakor ga je prednesel poslednji gospodarski kongres v Zagrebu še precej obširen.

Ni morebiti pri nas 8-urni delavnik danes akutno vprašanje, na vsak način pa bo rezultat švicarskega referenda tudi za nas važen. In da na ta rezultat opozorimo prizadete, je namen teh skromnih vrstic.

Stavka v angleških ladjedelnicah.

London, 16. februarja. (K) Po neki vesti iz Reuterjevega urada bo kakih 120.000 ladjedelniških delavcev, če pride do napovedane stavke, zapustilo delo. Železničarska združenja so sklenila odpoklicati vse svoje člane, ki so zaposleni v ladjedelnicah. Unija transportnih delavcev ima v svoji roki večino ljudi, ki spravljajo blago iz ladjedelnic na tržišča.

London, 16. februarja. (Havas) Vodja ladjedelniških delavcev je sporočil stavkajočim, da so se pogajanja popolnoma razbila. Zaradi tega bo stavka delavcev v ladjedelnicah trajala dalje.

Objava priznanja Rusije s strani Norveške.

Kristijanija, 16. febr. (K) Danes je bilo objavljeno uradno poročilo o priznanju de jure sovjetske Rusije po Norveški. Načelnik norveške trgovinske delegacije v Moskvi bo fungiral kot norveški opravnik poslov, dokler se ne uredi končno veljavno zastopstvo Norvegie v Rusiji. Obenem se objavi ruska nota, v kateri priznava Rusija suverenost Norvegie nad Spitzbergi. Se stane se tudi norveško-ruska konferenca, ki naj končno uredi vsa še nerešena vprašanja med obema državama.

KONGRES LATINSKIH DRŽAV.

Lizbona, 16. februarja. (L) Včeraj je tukaj otvoril predsednik portugalske republike kongres latinskih držav. Otvoritve se je udeležilo razen zastopnikov poedinih latinskih držav diplomatski zbor in veliko število novinarjev, od katerih jih je bilo okoli 20 iz Južne Amerike. Nastopilo je več govornikov, ki so proslavljali bodočnost latinstva.

Budimpešta, 16. februarja. (D) Tuje valute so radi padca madžarske krona silno porasle. Madžarska krona je padla na nivo avstrijske in kasneje celo še nižje. Med prebivalstvom vlada veliko razburjenje.

Pogajanja za trgovinsko pogodbo z Italijo.

Beograd, 16. februarja. (Z) Člani naše delegacije za trgovinsko pogodbo z Italijo dr. Rybač, Kukić in Todorović so danes posetili predsednika vlade Nikolo Pašića in ga obvestili o začetnih pogajanjih. Izročili so mu tudi pozdrave italijanske delegacije. Pri razpravah so se ventilirala nekatera vprašanja in so delegati prejeli točna navodila.

Beograd, 16. februarja. (Z) Danes dopoldne je imel med sejo narodne skupščine v ministrski sobi parlamentarni svet sejo, kateri sta prisostvovala tudi naša delegata za trgovinsko pogodbo z Italijo dr. Rybač in Kukić. Delegata sta poročala o delu obeh delegacij. Prečitan je bila tudi glavna pogodba, ki se bo sklenila z Italijo. Delegacija je prejela obsežna navodila, po katerih bo zastopala naše interese pri razpravah, ki se bodo nadaljevale v ponedeljek ob 9. dopoldne.

PAŠIĆ V NARODNI SKUPŠČINI.

Beograd, 16. februarja. (Z) Ministrski predsednik Pašić je prišel danes dopoldne v narodno skupščino, kjer se je v ministrski sobi razgovarjal s svojimi tovariši in radikalnimi poslanci. To je prvič, da je prišel predsednik vlade v zbornico po svojem povratku iz Rima.

Snežni zameti.

Nevarnost povodnji. Oviran promet.

Zagreb, 16. februarja. (B) Zaradi velikih snežnih zametov ni samo železniški, brzojavni in telefonski promet povsod oviran, temveč so tudi v veliki nevarnosti razni mostovi, posebno leseni most v Novem Sadu. V Južni Srbiji prete povodnji.

OVIRE EKSPEDICIJE NA SEVERNI TEČAJ.

Washington, 16. februarja. (Reuter) Predsednik Coolidge je odredil, da se za sedaj ustavi priprave za odposiljatev vodilnega zrakoplova proti severnemu tečaju. On je naziranja, naj Zedinjene države opuste načrt in prepuste odločitev kongresu.

Današnje prireditve:

V Ljubljani:

Drama: ob 3. pop. »Danes bomo tiče.« — Izven. — Ob 8. zvečer: Tri maske. Smešne precioze, Prikljudni komisar. — Izven. Opera: Gostovanje baletnega zbora zagrebškega Narodnega gledališča. — Izven. Kino Matica: »Kazan.« — Čudo sneženih poljan Alaske.

Kino Ideal: »Norčave ženske.« — Kolosalna drama iz Monte Carlo. Kino Ljublj. dvor: »Družina verižnika.« — Grabljiča. — »Sibere.« V glavni vlogi Lee Parry.

V Mariboru:

Narodno gledališče: Ob 3. uri: »Mogočni prstani.« — Ob 8. zvečer: »La Boheme.« Red B.

V Celju:

Mestno gledališče: »Revček Andrejček.« Red B.

V PONDOLJEK, 18. FEBRUARJA V LJUBLJANI:

Drama: »Hamlet.« Red E. Opera: Zaprt. Kino Matica: »Igračka kokote.« — Kolosalna drama v 5 dejanjih.

Kino Ideal: »Tropska vrtoglavlca.« V glavni vlogi Frank Maye. Kino Ljublj. dvor: »Zakonolom.« Velika rodbinska drama.

V Mariboru:

Narodno gledališče: Zaprt.

Nočna lekarniška služba v Ljubljani: Tekoči teden: Lekarna Sušnik, Marjin trg in Kurat, Gospodarska cesta.

Ivan Deržić:

Prevzem južne železnice.

Dne 1. septembra 1923 so bili v Ljubljani najprej razglasi s podpisom takratnega ministra za promet g. dr. V. Jankovića, da je s tem dnevom državna uprava prevzela v svoj obrat proge južne železnice. Ta prevzem je bil izvršen proti dohodbi čl. 10. točke 4 takozvanega Rimskega akorda, podpisanega v Rimu dne 29. III. 1923, ker naša država ni izpolnila predpisanih naznanil, da prevzame obrat. De jure je naša država prevzela proge v obrat še le s 16. oktobrom 1923 — po preteku 1 meseca po ratifikaciji akorda od vseh držav.

Za upravo je bilo s sklepom min. sveta ustanovljenih dveje upravnih mest in sicer interministerijski komite v Beogradu in Državna uprava v Ljubljani. Slednja je poslovala do novega leta 1924, od takrat pa postoji posebna direkcija drž. žel. Ljubljana.

Tekom štirih mesecev se je torej storil velik preobrat v vodstvu najvažnejših prog Slovenije. Nastaja prašanje, kako se je državna uprava oz. vlada pripravila, da izvede ta preobrat brez večjih pretresljajev. Po sedanjem stanju je možen samo odgovor, da ni bilo pripravljeno ničesar in je danes naša država na zunanji in znotraj v zelo težki situaciji. Država še dosedaj ni zadostila obvezam, določenim v akordu napram družbi J. Z., sedaj družbi železnice Donava — Sava — Jadransko morje. Na znotraj pa tudi ni pripravila ničesar, da bi bil obrat neoviran in predvsem urejeno financiranje obrata. V sklepu ministrskega sveta o prevzemu J. Z. in ustanovitvi interministerijskega komiteja je sicer rečeno, da ta komite upravlja in financira proge po prejšnjem južnoželezniškem sistemu. Proti temu sklepu pa stoji določba zakona o državnem računovodstvu in pa glavna kontrola. Konflikt je tukaj in more biti poravnani le s posebnim zakonom, da skupščina ratificira akord, da da pooblastila za financiranje od 1. septembra 1923, da odobri poseben proračun za bodoče proračunsko leto 1924 — 25 ali pa da da izredno pooblastilo za obrat interministerijalnemu komiteju z nalogom, da se za leto 1925/26 sestavi proračun analogno drugim direktcijam. Vlada tega do sedaj ni storila. Bivši minister za promet dr. V. Janković je nameraval certifikacijo in pooblastilo izvesti s 3 člani v finančnem zakonu za 1. 1924/25. Finančni odbor narodne skupščine mu je to odbil. Istotako ni finančni odbor pritril drugemu poskusu, da bi se rimski akord in financiranje uzačeno v finančnem zakonu za dvanajstine za mesec januar — marec 1924. Rimski akord mora torej storiti predpisano pot: priti mora kot poseben zakonski predlog pred skupščino. Sedaj minister za promet dr. Količ se je odločil predložiti poseben zakonski predlog. Ker pa je s 1. januarjem 1924 ustanovljena direkcija državnih železnic Ljubljana, ki obratuje vse južnoželezniške proge v Sloveniji in ker za to direktcijo ni ničesar v proračunu, ki je že v plenumu narodne skupščine, se bo moral skupno z zakonom o ratifikaciji akorda sprejeti tudi poseben proračun za bivše južnoželezniške proge. Ne morem verjeti, da bi se glavna kontrola sprijaznila s kakim pooblastilnim zakonom, da bi interministerijalni komite

upravljal te proge brez proračuna do konca proračunskega leta 1924/25. Sedaj postoji upravni absurd, ker komite sklepa po lastni volji in ima proti sebi glavno kontrolo. O tem pozneje.

V principe popolnoma soglašam s tem, da je država prevzela obrat. Stopam stališče, da imajo država obratna sredstva v svoji roki. Osebito velja to za nas, ker smo vendar agrarna država z velikimi zemeljskimi bogastvi in primeroma malim žel. omrežjem, kateremu so dani vsi pogoji za dobro rentabiliteto. Pri prevzemu J. Z. po rimskem akordu pa je prevzela naša država tako težke obveze, da ž njimi ne morem soglašati. Rimski akord pomeni za nas izgubljeno bitko in je nov dokaz, da nismo bili zmognili parirati naklepe Italije in raznih naših prijateljev.

Po rimskem akordu plača naša država po \$ 29 letni pavšal 5.800.000 zlatih frankov in za odkup proge Zagreb — Karlovac enkratno vsoto 200.000 zlat. frankov, dalje participira naša država po \$ 15 in 39 letno z 225.1 odstotki za takozvani specialni fond 4.000.000 zlatih frankov iz prometa preko Trsta. Za dobo 25 let se namreč vsako leto vplača v ta specialni fond 4 mil. zlatih frankov. Razdelitev vplačila je zelo interesantna. Italija se je zavezala, da vplača za vsako tomo preko 650.000 ton letnega prometa preko Trsta po 2 zlat. franka. Ako torej presežek preko 650 tisoč ton po 2 franka za tono ne znaša 4 mil. zlatih frankov, plača naša država 25.1 odstotkov od primanjkljaja na 4.000.000 zlatih frankov. Plaševati bomo torej morali letno gotovo najmanj 500.000 zlatih frankov ako ne več. Odvisno bo to od obsežnosti prometa preko Trsta. S to klavzulo je Italija zavarovala tržaško luko.

Letna obremenitev naše države bo znašala na dajatah novi družbi najmanj vsoto 6.300.000 zlatih frankov, kar znači po kurzu 1 fr. = 15 D letno vsoto 94.800.000 dinarjev. K temu je še pristeti pokojnina in doličade za južnoželezniške upokojence naše državljanke po \$ 17 akorda; pokojnina znaša sedaj okoli 17 mil. dinarjev letno. Država je prevzela nova ogromna bremena, ki jih iz obrata ne bo mogla kriti, ker je popolnoma izključeno, da bi bivše južnoželezniške proge mogle iz dohodkov kriti vse tekoče obratne stroške in imeti okoli 110 milijonov letno čistega.

Da je prišlo do take, za našo državo škodljive pogodbe, se imamo zahvaliti naši povojni jugoslovnski »psihozi«. Po prevratu je naše južnoželezniško osobje storilo v polni meri svojo dolžnost napram svoji državi in svojemu narodu. Smelo trdim, da je osobje izsililo ločitev od Dunaja, vzpostavilo vzoren promet in iz nič ustvarilo centralno službo — lastno obratno ravnanje v Ljubljani. Dohodki so krili vse obratne stroške. Več pa osobje narediti ni moglo! V to so bili poklicani drugi faktorji, deželna in centralna vlada. Tako naša deželna kakor centralna vlada pa ste popolnoma odrekli. Danes je veliko napadov in predbaciva se Beogradu vsa krivda, hujša se in preti. Zdi se mi, da je to posledica — slabe vesti onih faktorjev, ki so na vladi zagrešili največ. Že med mirovno konferenco v Parizu, ko je naša slovenska delegacija zahtevala informacije od takratne deželne vlade v Ljubljani, so se

storili prvi pogreški. Mesto da bi se bilo kreiralo posebno službeno mesto z ednim nalogom, da preštudira zelo komplicirano finančno stanje južne železnice, se ni storilo ničesar. V saintgermainsko in trianonsko pogodbo je bil sprejet po en člen in s tem je bilo za nas to vprašanje rešeno. Pa čemu tudi — saj so slovenski južnoželezničarji garali kot živina in dohodki so pri nas presegli izdatke, med tem ko je južna železnica v Avstriji in na Madžarskem imela stotimilijske deficite!

Vodilni gospodje generalne direktcije J. Z. na Dunaju so študirali in pripravljali razne sanacijske predloge. Na podlagi teh predlogov se je sklicala februarja 1921 konferenca na Dunaju, ki je sprejela Régime provisoire. Našo državo sta zastopala dva gradbena inženirja: takratni pomočnik ministru za promet inž. Jelić in bivši ravnatelj drž. žel. Finz-Franč. Proti temu so stali zastopniki Avstrije, Italije in Madžarske — priznani finančniki. Povrh temu je generalna direktcija J. Z. imela svoje najboljši strokovnjake, železniške in finančne, ki so imeli strogo začrtan program — sanirati podjetje. Naša država je tukaj naredila drugi pogrešek; naše finančno ministrstvo sploh ni bilo zastopano. Régime provisoire se je sklenil — ba je ugodno za našo državo, podpisala sta ga imenovana naša zastopnika. — Odobren pa ni bil ne od ministrskega sveta, še manj od skupščine. Trdim, da ga noben funkcionar našega finančnega ministrstva niti prečital ni. Intervencije v tem ministrstvu se sploh niso niti sprejale, takratni f. minister g. dr. Kumandur ni hotel o tem niti slišati. Komisarijat za južno železnico, ki je bil ustanovljen po ukinutvi poverjenosti 1. 1919, ni dobil nikakega delokroga. Po podpisu Régime provisoire se je ukinil in ministrstvo za promet je kreiralo nadzorni odbor nad južno železnico na podlagi točke C priloge 2 k protokolu o plenarni seji z dne 11. II. 1921. Tudi ta nadzorni odbor ni dobil nobene pravilne in prave organizacije, vmešaval se je v stvari, ki ga niso nič brigale in v celoti oviralo delo obratnega ravnateljstva J. Z. v Ljubljani. Stara pogreška se je ponovila; država ni imela nobene vpogleda v finančno stanje svojih južno železniških prog, njeni funkcionarji so nastopali prav škandalozno — proti jugoslovnskim železničarjem, ki so vršili svoje stanovsko dolžnost. Krivda zadene zopet naše slovenske meročajne faktorje, ki so bili ali preleni ali pa preveč strankarski, mogoče tudi nesposobni, da bi z odločnim in resnim nastopom ščitili interese Slovenije in s tem cele države in njen ugled.

L. 1922. se je vršila predkonferenca v Benetkah, ki je pripravila v glavnem — rimski akord. Proti nam so bili strujeni vsi; po rimski konferenci pred letom dni je prišlo v Avstriji do boja proti akordu. Avstriji so računali, da jih naša država podpre — a zmaga je Italija, ker pri nas ni bilo razuma. Rimski akord je bil s podpisom naše vlade in kralja ratificiran, isto so storile ostale vlade — Avstrija, Italija, Madžarska. V teh državah je akord tudi že uzakonjen, pri nas mora biti, ker sicer je izzval spor s krono in mednarodni konflikt.

Interregnum pa, ki je zavladal od 1. sept. 1923 pri nas, je izzval ex lex stanje, pod katerim trpi obrat, predvsem pa bivše južnoželezniško osobje. Pa o tem prihodnjič.

Italijanske volitve.

Neuspeh pentarhije. — Poslanec imenjuje Mussolini, Južna Italija proti severni. — Razkol socialistov. — Jugoslovenci in tirolski Nemci. — Ali pride do skupnega nastopa Jugoslovenov. — Intrige vodstva S.L.S. — Nosilec jugoslovenske liste mora biti dr. Wilfan.

V Trstu, dne 15. februarja 1924.

Takoj v začetku svojega današnjega pisma moram popraviti naljubo pomoto, ki se je vrnila v moje zadnje pismo naljubo vsled moje težke čitljive pisave. Gre za definicijo večinske kandidatne liste ali večinske stranke, o kateri sem podrobneje govoril v zadnjem pismu. Kar je treba radi točnosti izpopolniti, je to, da mora dobiti večinska stranka najmanj 25 odstotkov glasov in ne 21, kakor je bilo pomotoma nastiskano.

Vprašanje bližajočih se volitev je, kakor razumljivo, potisnilo tu pri nas v ozadje vsa druga vprašanja in vsled tega se bom moral, g. urednik, tudi v tem pismu baviti le s tem vprašanjem. To, kar sem zadnjič imenoval mobilizacijo volilnih sil posameznih strank, je sedaj v glavnem že končano. Fašistovska »pentarhija«, kakor se je imenoval Mussoliniev osrednji volilni odbor, obstoječ iz petih članov (Acerbo, Finzi, Giunta, Micheli in Cesare Rossi) in ki je imela določiti fašistovske kandidate za vsa okrožja, je zaključila v sredo svoje delo in predložila kandidatske liste Mussoliniju v odobritev. Vest o zaključku dela pentarhije je javnost precej iznenadila, ker se je računalo, da bo mogla izgotoviti kandidatske liste šele okoli 18. ali 20. t. m. Zato so se pojavile govorice, da je predčasna razpustitev pentarhije le nekak maneuver, ki je postal potreben, ker se je poganjalo za kandidatska mesta toliko fašistovskih veljakov iz vseh okrožij, da si pentarhija ni mogla več pomagati. Zato da se je pentarhija zatekla k Mussolinievemu ugledu in njegovi oblasti, ki naj pomiri in ukroji vse nezadovoljstvo.

Sicer pa je bilo določeno že takoj v začetku, da bo imel končno besedo pri določanju kandidatov Mussolini sam, katerega odločitev bo brez priziva. Ker je že sedaj gotovo, da bo fašistovska stranka dobila od zakona predpisano večino — če ne zlepa pa zgrda — bodo fašistovski kandidati faktično izvoljeni že v istem hipu, ko odobri Mussolini njihovo kandidaturu. V bistvu bodo torej ti poslanci pravzaprav imenovani, medtem ko bodo volitve le nekaka formalnost.

Z ozirom na zaključek dela fašistovske volilne pentarhije je treba omeniti še neko drugo dejstvo, ki je značilno za načrte vodilnih fašistovskih krogov. Pentarhija je zaključila svoje delo takoj, ko so bili pridobljeni nekateri znameniti parlamentarci iz južne Italije in iz otokov (Sicilije) za vstop v fašistovsko listo. Nekdanji ministrski predsednik Orlando, znan iz pariske mirovne konference v Parizu rodod Sicilijanc, De Nicola, predsednik zadnje poslanske zbornice, dalje Fera De Nava in še nekateri drugi vplivni moške iz vrst liberalnih demokratov in demokratskih socialcev (ali demokracijalcev) bodo kandidirali v volilni listi. Fašisti so si prizadevali na vse kriplje, da jih pridobijo, ker so ti moške ne samo znameniti parlamentarci in državniki, temveč so vsi z juga Italije in je z njihovimi imeni spojena vsa liberalna in demokratska tradicija južne Italije in otokov zadnjih desetletij. Na drugi strani pa je znano, da je glavna moč fašizma v severni in srednji Italiji, med tem, ko ima Mussolinijeva stranka: na jugu le malo pristavev. Večina, ki bi jo dobil Mussolini na severu, bi seveda veljala kljub temu za vsa Italijo, toda brez teh mož na fašistovski listi bi bile zadoblie volitve značaj neke borbe med severom in jugom Italije, kar bi brez dvoma vsililo ono dedno nasprotje med severom in jugom Italije, ki ga hoče »vse ujedinjajoči« fašizem iztrebiti do korena.

S tem, da je vlada pridobila Orlando, De Nicola, De Nava in Fera za svojo listo, je prekrizala marsikatero načrte in odvrgla marsikatero nevarnost ali vsaj neuprijetnost, ki so pretille od juga. Večino pa bo nastopila liberalna demokratska stranka pod vodstvom bivšega poštnege ministra Di Cesaró s svojo samostojno listo. Iz obzira od Orlando, Fere in drugih, fašisti te demokratske liste ne bodo smatrali za opozicijske, temveč za »sporedno«, t. j. za prijateljsko, ki bo nastopala poleg fašistovske, da pokvari v čim večji meri iz-

glede pravih opozicijskih in očito proti fašistovskih listi.

Med temi poslednjimi se nahajajo kot najglavnejše stranke populari, socialisti, komunisti, republikanci, Bonomijeva demokratska stranka, ki se je ustanovila preteklo nedeljo na zborovanju v Milanu, fašistovski disidenti pod vodstvom Corciani in še par drugih več ali manj osebnih listi ki se lahko pojavijo. Med dogodki v opozicijskem taboru naj omenim dejstvo, da se je ustanovitev proletarskega bloka (socialisti-unitarci, socialisti-maksimalisti in komunisti) popolnoma ponemogla. Vsled tega bodo nastopili socialisti-maksimalisti s svojo samostojno listo in ravno tako komunisti. (Socialisti-unitarci ne nastopajo.) V socialističnih vrstah pa je prišlo na zborovanjih, ki so se vršila preteklo nedeljo do razkola. Struja takih imenovanih »strelj« internacionalcev je predlagala povsod rešitve, da mora stranka v blok s komunisti, kar je v nasprotju z odredbami strankega vodstva. Le v nekaterih okrožjih (tako tudi pri nas v Julijski krajini), je imela ta struja večino, na splošno pa je pogorela. Ta razdor je povzročil v socialističnih vrstah precejšnjo demoralizacijo in v zadnjem času so se začeli pojavljati glasovi, ki zahtevajo, naj se stranka volitev sploh vzdrži. Kolikor se da soditi, ostaja vodstvo pri svojem sklepu, da pojde v volilni boj in da bo odnehalo le v slučajih volilnih nasilstev. Toliko glede socialistov kolikor tudi sploh glede vseh opozicijskih strank pa velja, da bodo prišle v po števil kot manjšinske stranke.

Danes Vam moram obširneje poročati, g. urednik, tudi o naših pripravah za volitve. Najprej par besed o našem sporazumu z Nemci. Predvsem ne gre za nobeno zvezo z Nemci, kakor so naglašali nekateri jugoslovnski listi, temveč le za medsebojno tehnično pomoč, ki bo obstajala edino v tem, da postavimo Slovani svoje in Nemci svoje kandidate pod istim volilnim znakom in da obojni izjavimo osrednji volilni komisiji v Rimu, da bosta naši listi zedinjeni. Vse to je potrebno vsled tega, ker določa volilni red, da ni nobena lista veljavna, ako je popolnoma osamljena in v enem samem okrožju. Da se to ne zgodi ne nam ne Nemcem, se je sklenilo med političnim društvom »Edinost« v Trstu in »Nemško zvezo« omenjeni sporazum. Ker je ta sporazum zgolj tehnične narave, ohranila obe stranki popolno neodvisnost. Povsem zgrešeno bi bilo torej misliti, da bomo nastopili z Nemci skupno kot nekaka slovensko-nemška stranka s skupnim programom, temveč bomo šli v volitve vsak na svoj račun in vsak s svojim programom.

Po tem pojasnitvi glede sporazuma z Nemci še par besed o nekem drugem sporazumu, ki je za nas mnogo večje važnosti in ki vsaj do sedaj, ko to pišem, na žalost še ni gotov. Mislim na sporazum med nami Slovani za skupen nastop. Kakor sem že poročal v prejšnjih pisnih, smo razdeljeni v dve struji. V tržaškem političnem društvu »Edinost«, katerega delokrog sega čez vsa Julijsko Krajino in ki je razdeljeno v tri krajevne organizacije za tržaško, istrsko in furlansko (goriško) pokrajino, so organizirani juljski Slovani, ki stojijo na nestrankarskem narodnem stališču ter zahtevajo edinstvo vseh Slovanov. V Gorici obstoja že od 1. 1922. drugo politično društvo, v katerem se zbira nekdanja Slovenska ljudska stranka in ki nastopa pod imenom »Edinost«, ki je bila prvotno izključno last samo tržaškega političnega društva. To sta dva glavna čimtelja, med katerima mora priti do sporazuma, ako naj bo naš narod skupen in enoten.

Kar se tiče dosedanjih pogajanj, naj podam radi pregleda le par najvažnejših podatkov. Prvo je formalno potrebo skupnega nastopa tržaško politično društvo, ki je sklenilo tozadevno resolucijo na svojem zadnjem običnem zboru od 30. decembra 1923. V smislu te resolucije je stopil njega odbor dne 29. januarja pismeno v stik z odborom gorškega društva, ki je odgovoril 1. februarja t. l. Istotako pismeno, da je pripravljeno se pogajati glede in največje težave, ki so se pojavile v prvih letih obstoja naše države. Pred 90 leti razum nepismenega in krutega kneza Miloša nismo imeli še ničesar. A l. 1914, torej 80 let pozneje, je bilo stanje v Srbiji že na visoki stopnji: Lepo organizirano ljudsko šolstvo, masa srednjih šol, visoka šola, mnogo strokovnih, osebito knetiških šol, urejeno parlamentarno življenje, izvrstna vojska, živahno znanstveno delovanje na vseh poljih itd., itd. Torej v osemdesetih letih v resnici kolosalen napredek. Istina, mnogo je bilo v Srbiji nemirov, pobojev vladarjev in vodilnih političarjev, toda smatramo to vse le kot voljo naroda, da se neustojitost čim prej odpravijo in vstvarijo razmere, ki bodo vsakogar zadovoljevale. Da se torej vstvarijo kulturne razmere!

Nova Jugoslavija od daleč ni v tako nepovolnih razmerah, kakor je bila njena predhodnica Srbija še pred 90 leti. In vendar je mnogo, mnogo nezadovoljstva med nami in to mnogo opravičenega nezadovoljstva vsled otročjih boleznih ki napadajo organizem mlade, nove države. Toda vsaka bojazen za napredek je neopravičena, ako je narod v svojem jedru zdrav. A mi upamo, da je zdrav, da je sposoben za boj, za delo. Če so nedostaki, tedaj se borimo in delajmo, pa bomo istotako dosegli uspeh, kakor ga je narod v Srbiji dosegel, dasiravno so bile tam razmere še mnogo žalostnejše, nego so danes pri nas.

To naj bi bil za nas in naše nezadovoljstvo nauk iz znamenitega Vukovega pisma knezu Milošu Obradoviću!

Milo Stibler:

Pismo Vuka Karadžića knezu Milošu Obrenoviću.

(Konec.)

Posledice.

Stojanović poroča o posledicah Vukovega pisma med drugim sledeče: Knez Miloš je pismo prejel v Požarevcu 15. avgusta 1832. Padlo je pred njega kot bomba! Nihče si še ni upal z njim govoriti v takem tonu. Po Vukovem mišljenju bi se moral celi dotodani način uprave iz osnove spremeniti, a take misli Miloš ni mogel razumeti. Kako bi se on mogel omejiti samo na plačo, ko mu je na razpolago cela državna blagajna? Da se odreče kuluku in delavce plača, ko jih more dobiti brezplačno in je narod poprej kulukoval tudi turskim pašam? A činovnikom da daje dostojne plače, ko morajo služiti za plačo, kakoršno on reče? In trgovini da se odreče, ki mu brzo in sigurno daje tako lepe priloge? Posebno kako bi dal narodu »pravico« in zakone in s tem odreči se možnosti, da dela z vsakomur in z vsem, kar hoče? Dva meseca pred prejemom tega pisma je umrl Jovan Bobovac, predsednik velikega sodišča, po Miloševi zapovedi na smrt pretepen, ker je govoril, da bi knez moral dati konstitucijo.

Vukovo pismo je vsled tega imelo »ta« efekt, da je Miloša neizmerno razdražilo. Pisarju, ki mu je pismo čital, je zapretil, da nikomur ne sme po-

vedati, kaka je vsebina pisma. A sam je razglasil, da mu Vuk piše, kako so mu (Milošu) vsi činovniki neprijatelji in da delajo proti njegovemu knezu; Vuk mu svetuje, da naj činovnike pobije. Razum tega Miloš pripoveduje, da je po Vukovem pismu celo lastna familija njemu (Milošu) sovražna.

Takoj drugi dan zapove Miloš, da mora baš ona trojica, s katero Vuk ni želel razgovarjati, iti v Zemun na razgovor z Vukom. Komedijska se je odigrala v Zemunu 22. avgusta 1832, pred celim zbranim narodom. Prvi govori Simić: »Vuče, kaj smo ti mi storili, da si nas našemu gospodarju opisal v najbolj črni barvi in niti svetle familije nisi pustil pri miru; vse si naslikal kot izdajalce našega gospodarja in naše domovine? Zakaj to, ti nikdo, ničvrednež, nesramnež in zlobnež?« Nato nadaljuje Cvetko Rajović: »Kdo si ti, da vsiljuješ našemu gospodarju po papirju leteče nasvete, ki si jih sestaviš s pomočjo svojih podlih svetovalcev, da ga omrziš pri njegovih ljudeh in njegove ljudi pri njem, ti nesrečnež pohabljen in zlobni? S svojimi dolgimi zobmi želiš vsakogar ugrizniti, a mnogokatega zaklati!« Sedaj nadaljuje Panto Hadži-Stoil z gromkim in srditim glasom: »Vuče, mi smo te smatrali za srbskega pisatelja in naravoučitelja, a ti si razkolnik, ki zlo in otrov seješ med ljudi!« Itd. Vuk poskuša braniti se. Mirno jih pozove, naj malo potrpe, da tudi on spregovori kako besedo. Pravi, da za pisanje pisma ni imel nikakšnega svetovalca, nego da se je k temu pismu že dolgo pripravil in da se sedaj kesa, ker je pisal. V pismu da

ni ničesar niti proti tem trem odposlancem, niti proti komu drugemu. Zahteva, da naj vsakdo pismo prečita, pa se bo videlo, da govori istino. Na to so mu odposlanci rekli, da je za vselej izgubil kneževu milost »kot nehvaležen in nesramen človek, ki je z nogo potepal kruh in mnoge mu storjene dobrote«. Obenem mu povedo, da bo knez skrbel, da izgubi Vuk »kot javni nasprotnik svojih dobrotnikov« tudi še rusko penzijo. Vuk mu je odgovoril, da mu je žal, ker izgubi kneževu milost in rusko penzijo; knez lahko doseže v Rusiji tudi poslednje, »toda k časti mu to ne bo služilo«. Nazadnje so mu zaповedali, da nikomur v Srbiji ne sme ničesar več pisati in po Miloševi zapovedi »so opsovali njemu in njegovemu svetovalcu vse staro in mlado, koje sta imela, koje imata in koje bosta imela.«

Knez Miloš je bil zadovoljen, ko je zvedel o poteku razgovora. Sedaj je po svojih ljudeh pazil, kaj Vuk po Zemunu govori, a obenem je Vuka tožil avstrijskim oblastem. Ljaskal je vedel, da so v Avstriji l. 1832 meročajni krogi vsakogar, ki bi govoril o konstituciji, smatrali za najopasnejše stvorenje. Zato obtožuje Vuka in prosi, naj ga izterajo iz Zemuna, čim dalje od srbske granice. Upa, da mu Avstrija ugodil, ker ve, da c. kr. država ne odobrava nikakega prevrata. In istina, že dne 1. sep-

* Opsovali komu malo in otroke in sploh najdražje, kar kdo ima, je v prostem narodu v Srbiji še danes nekako najmočnejša kletev, najmočnejši izraz sovražstva proti dotičnemu.

tembra dobi general Foit v Zemunu naročilo, da naj pošlje prepis Vukovega pisma. Vuk je dal prepis in dodal še posebno pojasnilo o razlogih, zakaj je pisal pismo. Med drugim Vuk tu pravi, da mu je kot v Srbiji rojenemu Srbu mnogo do sreče domovine, kakor vsakemu častitemu patrijotu. Dasiravno je njegova domovina dobila svobodo pred mnogimi leti, vendar napredka ni videti, dasiravno so dani vsi pogoji za uspešen, srečen razvoj Srbije. A uspeha ni radi tega, ker se Srbija upravlja brez zakona in ker je izročena na milost in nemilost samovolji enega samega človeka. Da bi napravil domovini uslugo, se je odločil pisati pismo »despotu« v nadi, da ga navduši za slavno in plemenita dela. Toda ves zagovor ni pomenil ni Vuk je moral iz Zemuna. Sel je najprej v Rusijo, od tam na Dunaj.

Dve leti pozneje so se Vukova prokovanja izpolnila. V januarju l. 1835 se je narod pobunil proti Milošu in izsilil od njega prvi ustav. Miloš se je takrat spomnil Vukovega pisma in je Vuku zopet odredil penzijo.

Konec.

S kakšnim namenom se priobčuje Vukovo pismo? Da se vidi, kako žalostne kulturne razmere so vladale v Srbiji kot predhodnici naše današnje Jugoslavije še pred 90 leti. Vlada ne pismen in krut, isto činovniki, život brez zakona, brez šol, brez bolnic, brez vsakojakih kulturnih naprav. Povsod vlada samo volja močnejšega in krutejšega. In vendar je narod premagal tudi tedanje najžalostnejše razmere

Dnevne vesti.

Ljubljana, 16. februarja 1924.

— **Dokazite laži!** »Jutro« laže, ko piše, da je Narodno-socialistični tednik »Nova Pravda« prešel v režijo in račun Zvezne tiskarne! »Jutro« laže ko piše, da je med Narodno-socialistično stranko in radikalni sklenjen politični sporazum! »Jutro« laže ko piše, da dobiva Narodno-socialistična stranka milijonsko podporo! Vse te laži pa iznaša »Jutro« tako advokatsko zavito in nejasno, da obrekanim proti lažem ni mogoče nastopiti sodnijske poti. »Jutro« zato za javne obdolžitve javno pozivamo, da se v svojih lažeh konkretno izjavi in prav posebno navede vsa imena onih narodnih socialistov, ki so podkupljeni, oziroma dobivalo prekrbne za politična izdajstva. — Za našelstvo NSS: Ivan Deržić, l. r.

— **Novinarska zabava v Beogradu.** V četrtek 14. t. m. se je vršila v Oficirskem domu v Beogradu dobro uspešna novinarska zabava, katere se je udeležil diplomatski zbor, mnogo narodnih poslancev in zastopnikov raznih združenj.

— **Odlikovali prosvetni delavci.** Ministrstvo prosvete je s zadnjim ukazom odlikovalo z redom Sv. Save, V. razreda okrog tristo prosvetnih delavcev.

— **Poljedelski muzej.** Na Inicijativo ministrstva za poljedelstvo in vode se bo ustanovil v Beogradu poljedelski muzej, ki bo zbrati poljedelske predmete iz preteklih in sedanjih dob. Muzej se nastani v poslopju, ki se bo za ta namen sezidalo.

— **Invalidski združenje.** je ministrstvo financ opustilo od plačevanja taks za prošnje in vloge, ki jih predlaga državnim oblastem.

— **Kraljev dvor ob Plitvičkih jezerih.** Kralj namerava kupiti ob Plitvičkih jezerih večji kompleks zemljišča in zgraditi dvorec, kjer bi vsako leto bival nekaj časa.

— **Izvajanje zakona o zavarovanju delavcev.** V beogradskem uradu za zavarovanje delavcev se je vršila anketa o tehnični izvedbi zakona o zavarovanju delavcev. Sklepi ankete je bil, da se cel elaborat pošlje središnjemu uradu v Zagreb v proučevanje. Priporočili je, da delodajalci zopet zahtevajo uvedbo delavskih knjižic.

— **Izseljevanje v Kanado.** Kanadska vlada je dovolila, da se tekom letošnjega leta naseli iz naše države večje število poljedelcev na tamošnjih farmah. Za mesec marec je dovoljen izseljenjski kontingent 1000 oseb. Kdor se hoče naseliti v Kanadi mora biti pismen, zdrav in imeti toliko sredstev na razpolago, da plača vozne stroške do kraja naselitve.

— **Opozorilo ameriškim povratnikom.** Izseljenjski oddelk ministrstva socialne politike razglasa, da prihajajo mnogi povratniki, ki bi se radi vrnili v Ameriko, osebno v ministrstvo in prosijo ključno odobrenja za povratek v Zedinjene države v svoj polni list. Izseljenjski komisariat opozarja vse izseljence, da naj ne hodijo osebno v ministrstvo, temveč, da naj v svojem lastnem interesu vložijo svoje prošnje preko pristojnih oblasti, ki bodo postopale v smislu prejšnjih navodil.

— **Svetosavska proslava v Strasbourgu.** Strasbourški list »Les derniers nouvelles de Strasbourg« prinaša dolgo in navdne spominski pisano poročilo o svetosavski proslavi, ki jo je priredilo društvo jugoslovenskih študentov. Zastopane so bile vse civilne in vojske oblasti in mnogobrojno odlično občinstvo, med njimi Mme Alapetite, prefekt M. Borromée, rektor univerze M. Charlety za dekan in profesorji posameznih fakultet, italijanski konzul M. Sironi in še mnogo drugih reprezentantov. Savnostni govor je imel direktor šolskega oddelka našega poslanstva v Parizu g. A. Arnaudovič. Sledil je koncert, na katerem so sodelovali prof. kons. M. Ch. Munch in gđ. Blum in Cognard. Ples je zaključil sijajno prireditev.

— **Ljubiteljem lepe filmske umetnosti.** Kino Matica predvaja od 18. do 20. februarja: »Igračka kokote«, moralno dramo v 5 dejanjih, bajna inscenacija, divna igra. — Ker nastopajo pri tem filmu splošno pri-

znani igralci, kakor: Colette Corda, Edvard v. Winterstein, Inge Helgard, se cenj. občinstvo opozarja na izreden užitek, ki jim ga nudi ta predstava. — Danes, v nedeljo zadnjikrat »Kazan« čudo snežnih poljan Alaske.

— **Razbojnik v ženski obleki.** Bil je semani dan v Peči. Na trg so prišli kmetje bližnje in daljnje okolice. Prišla je tudi neka kmetica, ki je vzbudila radi svoje robustne postave splošno pozornost. Šla je med seljakine in razgrnila pred seboj svoje blago. Barantala je in pri tem pazila na kupce, predvsem na njihove denarce. Mimo nje je prišel orožnik, ki se mu je zdela ženska istaklo sumljiva. Stopil je k raznim kmetom in jih spraševal, da bi poznajo. Toda nihče mu ni mogel dati zaželjenega pojasnila. Ona pa je zapazila, da se orožnik zanjo zanima in je postala nemirna in zmedena. To se je zdelo orožniku še bolj sumljivo. Ko je hotel stopiti k njej, je seljakinja vstala in se spustila v divji beg. Seljaki za njo in v kratkem je bila zvezana. Tedaj se je izkazalo, da je seljakinja žloglasni arnautski razbojnik Derviš Ramuš, na čigar glavo je naša vlada razpisala 10.000 Din, ki jo bo sedaj dobil dotični orožnik. Derviš ima na vesti vse polno roparskih umorov in je prišel na sejem, da si ogleda svoje večerne žrtve.

Ljubljana.

— **Umrli so v Ljubljani:** Dne 13. februarja: Marjana Vever, mestna uboga, 84 let. — Elizabeta Kump, sobarica, 41 let. — Djuro Avramović, trgovski sodnik, 26 let. — Milan Ivanuš, trgovski sin, 8 mesecev. — Dne 14. februarja: Neža Slova, mesarjeva vdova, 78 let. — Marjeta Kalinšek, bivša kuharica, 78 let. — Terezina Elmer, zasebnica, 74 let. — Katarina Premrou, zasebnica, 74 let. — Anton Kovič, tov. delavec, 28 let. — Dne 15. februarja: S. Marija Elpidija Ješe, usmiljenka, 31 let. — Marija Terezija Mezgolič, vdova umet. vrtnarja, 60 let. — Marija Koprivnikar, zasebnica, 72 let. — Antonija Svetek, žena umir. rač. rav., 74 let. — Dne 16. februarja: Janez Štrus, mestni ubogi, 78 let. — Jospina Moran, trgovska nastavljenka, 18 let.

— **Uradništvo Jadranske banke za Ciril-Metodovo družbo.** Mesto venca na krsto blagopokojne matere prokurista g. Sveroslava Prémrouja je uradništvo Jadranske banke v Ljubljani poklonilo znesek 700 Din šolski družbi sv. Cirila in Metoda. Denar hrani naša uprava na razpolaganje imenovane družbe.

— **Narodna čitalnica v Šiški priredi** v nedeljo 17. t. m. ob 20. uri na svojem gledališkem odru v dvorani pri Vajavcu »Proslavo 75 letnice smrti pesnika Fr. Prešerna«. Na sporedu je pete čital. pevskega zbora, solo-petje g. P. Burje, g. Berlota in g. Šubila, recitacija Preš. in drugih pesmi, ter spominski govor. Pridite polnoštevilno, da dostojno proslavimo spomin našega pesnika-velikana. — Odbor.

— **Kriza v šentpeterskih podružnicah** naše obrambne družbe sv. Cirila in Metoda je vsled enoglasnih odločitev sklepov srečno odstranjena ter po izrečenih zapuščah demisijski preklicani. V znak tega veselega dogodka, zožili so prijatelje in prijateljice teh dosedaj najbolj delavnih in na glavni skupščini pohvaljenih podružnic za žensko podružnico 2340 Din in za moško 1510 Din. skupaj 3850 Din. Ziveli neokrenjeni šentpeterski podružnici in nju marljiva odpora!

— **Nepreviden šofer** je zadel na vokal Dunajske ceste in Dalmatinske ulice, ker je prenitro vozil, v voz voznika Prepuha iz Ljubljane. Voznik je padel s sedeža in se je lahko poškodoval, voz pa ima zomljeno oje in druge poškodbe, tako da bo popravilo precej drago.

— **Sumljivi premogari.** Nekega delavca Ivan H. je zalotil stražnik ob 7. uri zvečer, ko je nesel po Dunajski cesti vrečo 40 kg ukradenega premoga. Tatvina premoga se je sploh zelo razširila in dobe se cele družbe, ki vsak dan po raznih skladiščih krajevo premoz in ga potem ceneje prodajajo.

Izraženo željo. Na sporedu je plesna pantomima in nato celo vrsto karakterističnih in narodnih plesov, katere je sprejel občinstvo z največjim odobravanjem. Balet je prvovrsten, vsi člani so izvrstni plesalci in imajo s seboj krasne kostume in garderobo. Natančnejši spored na letakih. Predprijaja vstopnici pri dnevnih blagajni in zvečer od pol 8. ure naprej.

Comedie française je uprizorila Paula Raynala »Le Tombeau sous l'Arc de Triomphe«, katero delo je izzvalno živahne polemike v literarnih krogih.

REPERTOAR NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI.

Drama.
Začetek ob 8. uri zvečer.
17. februarja nedelja, ob 3. uri pop. »Danes bomo tiči« Izven.
ob 8. uri zvečer »Tri maske, Smešne precioze, Prihodni komisar. Izven.
18. februarja ponedeljek, »Hamlet« Red E.
19. februarja torek, zaprt.
20. februarja sredo, »Beneški trgovci« Red F.
21. februarja četrtek, »Liliom« (ljudska predstava). Izven.
22. februarja petek, »Hamlet«. Red A.
23. februarja sobota, »Tri maske, Smešne precioze, Prihodni komisar. Izven.

Opera.
Začetek ob pol 8. uri zvečer.
17. februarja nedelja. Gostovanje baletnega zbora zagrebskega Narodnega gledališča. Izven.
18. februarja ponedeljek, zaprt.
19. februarja torek, »Faust«. Red D.
20. februarja sredo, »Suzanna tajnost, Mozart in Sallieri, Zapečatenje. Red B.
21. februarja četrtek, zaprt.
22. februarja petek, »Tosca«. Red B.
23. februarja »Gospodarski sen« ob 3. uri pop. Dijaška predstava.

Danes dopoldne ob 11. uri v Unionski dvorani

MATINEJA
Zveze godbenikov za Slovenijo.
Simfonični orkester izvajal 8 Dvofakovih slovanskih plesov. Program stanje 5 in 2.50 Din.

Maribor.

Razstava gradbenih načrtov v Mariboru. V svrhu proučevanja odpora stanovalniške bede in v svrhu opozoritve centralne vlade, je kreditna in stavbna zadruga »Mojmir« v Mariboru sklenila prireditve razstave gradbenih načrtov s posebnim oziranjem na cenene malostanovanjske stavbe. V slučaju dovoljenih prijav se razstava vrši v veliki Kazinski dvorani. Otvoritev dne 9. marca. Prijave na zadrugo »Mojmir« do 25. t. m. Prijavljeni načrti se sprejmejo od 1. marca dalje. Želeti je, da se razstave udeležijo brez vsakega povabila tudi vnanja podjetja in arhitekti, treba je pravočasne prijave na naslov zadruge. Razen neznanih upravnih stroškov ni nobenih posebnih pristojbin. Priporočljivo so tudi načrti za priproste stavbe za okolico mesta. Najbolji projekti se po zaključku, ki je določen na 16. marca, lahko razstavijo v zadrugi pisarni, kjer so lastnikom vsak čas na razpolago. Obenem se otvoritvijo razstave se vrši tudi prvi občni zbor, za katerega se zanimajo tudi vnanji zadrugniki. Med razstavo se vrše tudi predavanja.

Češki novinar v Mariboru. Na svojem študijskem potovanju po Balkanu je danes dospel v Maribor znani prijatelj jugoslovenskih novinarov praskih »Narodnih Listov« g. I. K. Strakaty.

Nočno lekarniško službo imata prihodni teden lekarni pri »Sv. Antonu« na Frankopnovi cesti in pri »Angelu varhu« na Aleksandrovi cesti.

Umrilost v Mariboru. V minulem tednu je umrlo v Mariboru osem oseb in sicer sedem moškega in ena ženska spola. **Jadranska straža.** V petek 22. t. m. ob 8. uri zvečer se bo vršil v restavraciji Narodnega doma ustanovni občni zbor Jadranske straže.

Marionetno gledališče v Narodnem domu vprizori v nedeljo 17. t. m. ob pol 3. uri popoldne igr v petih dejanjih »Doktor Faust«.

Uslužbenec Teharske lesne Industrije prireda danes svojo domačo zabavo v prostorih g. Zoharja na Teharjih.

Celje.

Prvo porotno zasedanje pri celjskem okrožnem sodišču odpade, ker primanjkuje porotnih slučajev. Zasedanje bi se imelo pričeti dne 3. marca.

Mestno gledališče. Danes v nedeljo ob 20. uri se v našem gledališču vprizori ljudska igra »Revček Andrejček« za B-abonement. V torek 19. t. m. se vrši gostovanje članov ljubljanske drame. Vprizori se »Osma žena«. Spisatelj francoski pisatelj A. Savoir.

Ljudsko vseučilišče. Jutri v ponedeljek se vrši, kakor že javljeno, predavanje kapetana v p. Maksa Kovača »o eksploziji in razvoju eksplozivne tehnike«. Predavanje je zelo zanimivo in interesiralo naj bi posebno vojaške kroge. Pričakovati je obilne udeležbe.

Solsko društvo v Celju priredi v sredo 20. t. m. predavanje »o vsesolskem zletu v Pragi« leta 1920. Predaval bo g. dr. Ivan Lah iz Ljubljane.

Ptuj.

Stekel pes? Dne 12. t. m. je bil tuk. stavebnik g. Macun na ulici ukrizen v desno roko od nekega dozdnevo steklega psa. Po naročilu zdravnika, se je imenovan moral takoj potati v Zagreb v svrhu natančne preiskave. Pes je pa dva dni pozneje poginjal. Ako se dožene, da je bil pes res stekel, bo zopet uveden strogi pasji zakon.

Neznane. Dne 15. t. m. je hodil po mestu neki neznanec. precej dobro obločen, in se po tukašnjih lokalih in privatnih stanovanjih izdajal za urarja, zobotehnika, lekarnarja in tudi za gledališkega igralca. Obnašal se je zelo sumljivo. Verjetno je, da je imel tatinske namene, ker je še popoldne istega dne izginil iz mesta, to je takoj na to, ko se je pričela zanj panirati policija.

Hazard. V kavarni Korže sta igrala 12. t. m. dva gospoda hazardno igro. Navzočih je bilo tudi več drugih gospodov, ki so kibicirali. Med igro je prišlo do prepira, kakor je to že običajno, cela zadeva je prišla potem na policijo. Na policiji je bilo zaplenjenih nekaj nad 1253 Din, katere vsota je bila predana tukašnjemu sodišču.

LJUDSKA VISOKA ŠOLA.

Dozdaj deset izbornih obiskanih predavanj na ljudski visoki šoli v Ljubljani je dokaz, kako silno zanimanje vlada zanj zlasti pri širši slojli, katerim je namenjena. Da ustreže vsesplošni želji in ustre pot tej zanimivji, zdravi in potrebni ljudski duševni hrani do najširšega poslušalstva, je »Zadruga knjigarna« v Ljubljani pričelja ta predavanja izdajati v malih, tudi vnanje okusnih zvezkih. Kot prva dva snopca sta izšla predavanja dr. Karla Oswald: »O potrebi nove socialno-etične orientacije« in »Aljozije Stebičeve o« »Zaščiti zanemarljive dinarje za zvezek« — je nizka. Univ. prof. dec in mladine. Sleda nadaljni. Cena — tri dr. Karel Oswald uvodoma poljudno razvija cilj in smer ljudske visoke šole.

Zanimivo podaja duševni profil današnje dobe in najvažnejše kulturne vplive na versko, socialno in državopolitično življenje sodobnosti. To predanje je program in nekeake osnovne konture vse hvale vredne ideje najširše ljudske plasti seznanjati s pojmi znanosti, kapitalizma, socialnega razvoja in moderne morale. Je to prvi znanstveni nastop in polskus v najpri- ljudnejši besedi in v kar možno kratki obliki zajeziti pot današnjemu materialističnemu usmerjenju časa in dvigniti zanimanje za višje duševne vrednote pri vseh slojih, katerim te vrednote niso bile dozdaj dostopne. Znanja socialistična pisateljica Al. Stebičeva v drugem snopcu razpravlja široko rečeno o problemih uboštva s posebnimi oviri na današnjo mladino. Današnja družba in njeni kazenski zakoni ubijajo »trščaj« s svojo kulturo v zvezi s krizami dobe. V kateri živimo. V prvi vrsti je to pereči stanovalniški problem, nepopolna mladinska sodišča in nesocialno stališče javnosti in zastareli pojmi o človekoljubju.

Predavateljica citira zanimive sociološke in navaja vzorno urejena mladinska zvešča v Ameriki. Mladinsko vprašanje — danes morda najbolj pereče — je pisateljica načela z ljubeznijo in odgovarjajoče času ter potrebam. Brez dvoma bodo našle te dobrone, zlate knjižice pot do vseh src in glav, ki so odprta dobrih semenom duševno razvnanih dni, v katerih živimo. To je želja ne-sebičnih predavateljev in založbe — ter namen visoke ljudske šole. Knjižice se dobe v knjigarnah in pri poverljivih »Zadrugne knjižarne«.

Sport.

Diamant tudi v Ljubljani znani izborni branilec graškega Sturmja je piestopil v C. A. C. v isti klub se je preselil tudi znani igralec dunajskega Wackerja Kowanda. C. A. C. bo s temi novimi močmi toliko pojačen, da bo letos pač najresnejši konkurent za prvenstvo Štajerske.

Društvene vesti.

Zahvala. Akademski radikalni klub »Slovenski Jug« smatra za svojo prijetno dolžnost, da se najiskrenejše zahvali vsem, ki so pripomogli k uspehu njegove javne prireditve. Posebno se najtopleje zahvaljuje članom Narodnega gledališča, dirigentu g. Nečiatu, gđ. Svobodovi in Vavpotičevu ter gg. Mariju Simencu in Nikoli Cvejiču, ki so s svojim umetniškim nastopom povzdignili zabavo in navdušili ugledne goste in prijatelje našega kluba. Končno se najtopleje zahvaljujemo damskemu komiteju in sicer gospod: dr. Bleiweisovi, dr. Svigljavi, dr. Zarnikovi, dr. Lukanovi, prof. Preslovi, dr. Zupančiču, inž. Šexovi, dr. Souvanovi in dr. Vrtičnikovi, ki so s svojim požrtvovalnim delom izkazale posebno simpatijo za naš mladi akademski klub. V Ljubljani, 15. februarja 1924. Za SRK »Slov. Jug«: Turk, predsednik; Vukmanovič, tajnik.

Zahvala. Organizacija natakarev itd. si šteje v dolžnost, se tem potom najiskrenejše zahvaliti vsem, ki so s svojim posem ali z denarnimi prispevki na zadnjem natakarskem plesu pripomogli do tako, v vseh ozihih krasnem uspehu. Posebno se zahvaljujemo g. Krapežu in pokroviteljstvu gospe Kavčičeve in g. Ristu na vsestranski pomoči in naklonjenosti. — Odbor org. nat. itd.

Kranjskogorska podružnica SPD priredi v soboto dne 23. februarja v prostorih hotela »Razor« v Kranjski gori »pianjski ples« za raznovrstnim sporedom. Začetek ob pol 8. uri zvečer. K obilni udeležbi vabi odbor.

Podporno društvo železniških uslužbenecv sklicuje v nedeljo dne 24. februarja 1924 ob 8. uri dopoldne v prostorih društva »Slavec« v Narodnem domu v Ljubljani občni zbor z dnevnim redom: 1. Poročilo odbora. 2. Določitev podpore in članarine. 3. Voitev novega odbora. 4. Raznoterosti.

„Denar“.

(Nadaljevanje.)

Zanimivo dejstvo je, da v metazu denarno-političnih eksperimentov naših dni, ne morejo obstati vse one številne denarstvene teorije ki so jih spletli kratko pred vojno, v obilnejši meri pa po vojni učeni specialisti iz navadnemu človeku nedostopno abstraktnih in učenjaško zverženih pojmov. Pomislimo le na piramido denarnoteorične literature, ki se je izza prevrata nabrala samo v Nemčiji! Zanimivo je tudi, da podajajo najzanesljiveše poznatke in navse o denarni politiki v Angliji ravno lajčki, ki se niso postavili takoj spočetka na visoko specialno stališče, temveč so brez znanstvenih predskodov načeli iznova narkardinalneša narodno-gospodarska vprašanja. T. j. vprašanja o vsebini denarne enote, o tvorjenju in naravi cen, o naravnih tendencah mednarodne menjave itd. Ti praktični Angleži povdarjajo predvsem, da je denarstvene pojave mogoče razumeti le kot delne probleme vsega narodnega gospodarstva in da je umevanje narodnogospodarskih načel nujni pogoj za vse zavredno udejstvovanje.

Tudi dr. Engliš, ki je v prvi vrsti narodnogospodarski znanstvenik, pojmuje denar le kot del vsega gospodarskega vprašanja ter razlaga njegove funkcije in njegove razvojne usode v zvezi z vsemi pojavi individualnega in celotno narodnega gospodarstva. Na podlagi spopolnjene subjektivne narodnogospodarske teorije je rešil v prvem delu svojega spisa najprej temeljna vprašanja, katerih neumevanje je izza Peclovih časov upropastilo toliko interesantnih denarno-političnih eksperimentov. Ko je izčrpno pojasnil, kako se določa in o katerih činiteljev je zavisna menljna ter cenovna relacija dobrin in absolutna višina cen, prikazuje činitelje, ki določajo menjalno vrednost denarne enote in višino denarnih dohodkov, ter razmotriva tudi o primeru, ko se denarna enota loči od dobrobrske podlage (kovine) in vsled tega dohodkovne, potrošne ter proizvajalne razmere določajo vsebino denarne enote. Avtor prikazuje, kako in zakaj je med denar-

no enoto, absolutno višino cen ter absolutno vsoto vseh dohodkov stalen odnos, tako da določa ali denarna enota, ako ima lastno menjalnost, absolutno višino cen ter absolutno vsoto dohodkov, ali pa da absolutna višina dohodkov določa višino cen in denarno enoto. Popis ter razlaga funkcij tega zapletenega gospodarskega mehanizma ter matematični dokaz o pravičnosti teh izsledkov tvori vsebino prvega dela, ki bo zanimal predvsem one, ki razpolagajo že z nekoliko teoretičnim poznavanjem gospodarskih pojavov. Na razne politične činitelje in druge izvenpolitične momente, ki danes prilično vplivajo na usode denarne enote, se seveda avtor ni mogel ozirati. Saj tudi politika ni in ne more biti čista znanost, temveč je spretnost, umetnost, intuicija. Ker bi pa bilo čitanje tega prvega dela za nekatere morda vendarle pretežavno, je strnil avtor glavne zaključke v poljudni obliki v posebno VII. poglavje tega prvega dela, tako da zadošča čitanje tega poglavja za razumevanje II. do IV. dela.

V II. delu, ki se nanaša na konkretne denarne oblike, pojasnjuje najprej tehnično in pravno organizacijo denarnih sistemov, ki imajo gmožno podlago in nato tudi ona številna vprašanja, katera poraja današnja papirnata veljava (inflacija, draginja, premoženjske premaknitve) in katera se zdijo večini našega občinstva tako enostavna, a so vendar toli zamotana. Ta razmotrivanja se oprajo na vsem znane valutarne razmere tik pred vojno in po vojni, kar povečuje nazornost prednašanja.

III. del obravnava denar v mednarodnem prometu, pogoje in mehanizem mednarodnega trga, pomen trgovinske in plačilne bilance, izravnavo mednarodnih plačil, tehniko deviznega prometa, probleme devizne paritete in dejanskih deviznih tečajev, odnose med konkretno veljavo ter plačilno bilanco, umetno regulacijo plačilne bilance, zaščito veljave itd.

Mnoge bo zanimal najbrže najbolj IV. del, ki razmotriva o ciljih in metodah denarne politike. Iz njega bo črpal marsikdo pojasnila o mnogoterih stvareh, ki so razburjale izza prevrata našo javnost, katerih pa širša publika očitno ni razumela. Že v II. in III. poglavju bo našel pazljivo čitatelj polno migljava, ki merijo skoraj na naše jugoslovenske denarne razmere, v IV. delu pa mu bo postala smer, v kateri se bo morala kretati naša bodoča denarna politika, popolnoma jasna, če le količjak more presolati položaj, ki ga v mednarodnem gospodarstvu zavzema naša država. Dr. Engliš se ne peča s konkretnimi merami, ki jih je treba ukreniti v specialnih slučajih (kajti teh je nebroj), on ne daje nikomur konkretnih nasvetov za individualne situacije, temveč prikazuje le pravila valutarne politike, tako da more on, ki si je osvojil znanje teh pravil, samostojno in brez mukepolnih ugiibanj presojati vse, kar se dogaja na valutarnem poprišču okoli njega. Kajti valutarna politika je kakor šahova igra; carina, proizvajalne razmere, štednja, mednarodni kredit, potrošnja, cenovna gladina, budžetno stanje, uvozne in izvozne prilike, promet, telesne in duševne lastnosti naroda, državno gospodarstvo, davčna politika, politična konfiguracija itd., itd. so figure na tej šahovnici, ki se kretajo vsaka po svojih pravilih, toda v neprestani delni odvisnosti od vseh drugih. Le na podlagi poznavanja teh pravil more finančni politik uspešno usmerjati prave konkretne denarne politike ali pravzaprav divinatorično uganiti tendenco avtomatičnega razvoja ter tem tendencam primerno ukreniti, kar smatra za pospeševanje občnega blagostanja potrebno.

Ako je prvi pogoj slahernega uspeha v valutarni politiki, da spoznamo pravi cilj našega ubadanja ter v to svrhu izberemo najpripravnejša sredstva, je uredništvo Splošne knjižnice s tem prevodom v neocenljivi meri pripomoglo k preporodu našega narodnega gospodarstva. Živimo v najzanimivejši dobi valutarne politike, v enem letu doživljamo v tem pogledu več nego prejšnja stoletja. To skeleče vprašanje se dotika nas vseh in le če bomo posnemali Angleže, kjer mrkoli sedaj polno denarnopolitično literature in kjer ni dneva, da se ne bi na številnih mestih vršila ljudska predavanja o valutarnih problemih, ter na ta način zainteresiralo najširše kroge ter širilo prosveto predvsem na tem važnem poprišču, moremo upati, da krene mo čimprej na pot, ki vodi k ljudskemu blagostanju. Valutarni problem mora najprej rešiti vsakdo zase, šele potem se more najti pravilna formula za celotno rekonstrukcijo našega denarnega sistema. Ker spada denarni problem k najtežavnejšim in najzamotanejšim, se seveda ne da prednašati v enostavni preprosti obliki. To težko odmerjeni prostor je še povečuje. Spis zahteva nekaj pazljivosti in samostojnega presojanja.

Posamezne terminološke izraze bo hotel nekateri čitatelj morda po osebnem svojem okusu nadomestiti z drugimi, toda težko tako, da bi se s tem ne motile kombinacije, ki morajo biti jasne in precizne. Prevodu, ki je posvečen finančnemu delegatu dr. K. Šavniku, je napisal dr. N. Engliš topel in priščen uvod. Civis.

Borzna poročila.

Curih, 16. februarja. New York 575, London 24.67, Pariz 25.30, Milan 24.95, Praga 16.70, Budimpešta 0.2021, Bukarešta 3.02, Beograd 7.55, Sofija 4.37, Dunaj 0.0081. Berlin, 16. februarja. (V milijonih.) Dunaj 59.351, Milan 184.538, Praga 121.695, Pariz 187.530, London 18.054.750, New York 4.189.500, Curih 730.170, Beograd 55.361.

KINO „MATICA“

15., 16., 17. febr.

„KAZAN“

Pretrsljiva drama v 6 del.
Čudo snežnih poljan Alaske.

Lastnik:

Konzorcij »Narodnega Dnevnika«

Glavni in odgovorni urednik:

Železnikar Aleksander.

Tiska »Zvezna tiskarna« v Ljubljani.

Gospodarstvo.

Stabilizacija dinarja.

V Beogradu je imel te dni poznani strokovnjak dr. Ivo Belin predavanje o potrebi devalvacije dinarja. Priobčujemo nekatere točke njegovega zanimivega predavanja, dasiravno se z vsemi njegovimi izjavami ne strinjamo.

Sedaj, ko so naše finance že kolikor toliko urejene, je prišel čas, da končnoveljavno uredimo valutno vprašanje. O tej rešitvi obstojata pri nas v glavnem dve naziranj. Prvo naziranje zahteva okrcipetv dinarja, drugo pa — in to zastopa dr. Belin — zahteva stabilizacijo dinarja. Kakor rečeno, se mi s tem naziranjem ne strinjamo, kajti prepričani smo, da bo dvig dinarja pri nas neznatno škodoval le malo peščico ljudi, dočim bo veliki masi izdatno koristil, dočim je dr. Belin nasprotnega mnenja, da bo imela namreč od dviga dinarja korist le mala peščica, ostali, pretežni del naroda pa škodo.

Dinar bi bilo treba devalvirati po mnenju dr. Belina na njegovem sedanjem sorazmerju napram zlatu, t. j. dolarju. Treba bi bilo izdati nove novčance, ki bi odgovarjale sedanjemu razmerju dinarja napram zlatu, torej v razmerju 1:17. Te novčance bi mogle biti bankovci narodne banke, če bi bili solidno in elastično kriti, ter bi obdržali vrednost zlatega dinarja, dokler bi jih bilo mogoče pri Narodni banki zamematiti za zlato (dolarje).

Stabilizacija dinarja po deklaratorični metodi bi bilo mogoče izvesti tako, da bi dotična institucija, ki bi imela izvesti to stabilizacijo, kupovala in prodajala zlato, oziroma praktičneje, dolarje po v naprej določenem tečaju. Pri relaciji 1:17 bi znašal menjalni kurz 88 dinarjev za 1 dolar ali pri relaciji 1:16 83 dinarjev za 1 dolar. Druga metoda, brez vsake posebne deklaracije, bi bi obstajala v tem, da bi institucija, ki bi imela izvesti stabilizacijo, obdržala s primerno devizno politiko kurz dolarja na 88, odnosno 83 dinarjev. Toda ta metoda sedaj ni izvedljiva.

Z ureditvijo valutnega vprašanja bi se morala urediti tudi nekatera druga vprašanja, predvsem pa vprašanje državnega dolga pri Narodni banki. To vprašanje bi bilo po mnenju dr. Belina zelo lahko rešiti, kajti z valorizacijo bi se dobilo pri Narodni banki, čije izkazi ne odgovarjajo dejanskemu položaju, 1100 milijonov dinarjev in ta znesek bi bilo mogoče odpisati od državnega dolga. Nadalje bi bilo mogoče ertati postavko časne izmene in pa deklarirati določene note kot državne note, ki bi jih polagoma zamenjali na likvaidni v srebrni denar.

Razmerje med zlatim in papirnatim dinarjem pri devalvaciji ne igra tako važne vloge; glavno je definitivna relacija med papirnatim in zlatim dinarjem, valorizacija kovinske podlage in sprememba bankovcev pod 100 dinarji v državne note. Kovinsko kritje bi znašalo 1800 milijonov dinarjev, cirkulacija pa le 2 in pol milijona dinarjev. S tem bi dosegli kovinsko kritje 60 odst., kar bi odgovarjalo predvojnemu zahtevam. Šele tedaj bi mogla Narodna banka neovirano ojačevati svojo kovinsko podlago. Tako bi bilo valutno vprašanje definitivno rešeno in bi se povrnilo predvojni razmere brez rizika in brez zmešnjav.

Narodna banka

dne 31. januarja.

(V milijonih dinarjev. Številke v oklepajih značilne + prirastek, — nazadovanje od zadnjega izkaza.)

Aktiva: Kovinska podlaga 457.4 (+ 6.4) posojila 1.502.2 (+ 17.2), račun za odkup kromskih novčanec 1.208.2, račun začasne imene 387.8, državni dolg 2.961.6, vrednost državnih domen, založenih za izdajanje bankovcev 2.138.3, razni računi 243.3. **Aktiva skupno 8.899.2.**

Passiva: Vplačana glavica 22.3 (+ 0.2), rezervni fond 5.3, bankovci v obtoku 5.872.9 (+ 99.2), državni račun začasne razmene 287.8, državne terjatve 27.9 (+ 4.6), razne obveznosti 394.3 (— 62.1), državne terjatve za založene domene 2.138.3, azila za kupnino zlata 23.3, glavica in fond 50 (+ 0.9). **Passiva skupno 8.899.2.**

Obratna mera za eskompt menic 6 %, za posojila proti zastavi 7 % na leto.

Izvoz živl iz Rusije. Iz Rige poročajo, da je izvozila Rusija lanske leto 65.000 ton živl v Nemčijo, 73.000 ton v Francijo in 56.000 ton v Holandsko. Poleg tega so uvozile tudi Norveška Finska in druge baltske države znatne količine živl iz Rusije. Iz tega je razvidno, da postaja Rusija vedno resnejši konkurent poljske države.

Podražitev olja. Iz Francije, Španije in Italije prihajajo poročila, da bo letošnja letina oljke zelo slaba. Radi tega je računati na podražitev olja že v doglednem času.

Likvidacija praške „Bohemie“. Se bliža koncu. Kakor je razvidno sedaj, ni imel padec te banke velikega vpliva niti na domače gospodarstvo življenje, niti na ostale banke. Zguba je znašala po bilanci iz leta 1922 174 milijonov kron. To izgubo pa je zmanjšal akcijski kapital (35 milijonov) rezervni fond na približno 130 milijonov. Izguba se bo bodo po objavi likvidacijskega odobora še zmanjšala, ker se je posrečilo koristno uložiti velik del aktiv.

Nemška zunanja trgovina. Po uradni statistiki je znašal nemški izvoz v minulem letu 6.080.391.000 in izvoz 6.079.154.000 zlatih mark.

Tržna poročila.

Mast in slanina.

Zagreb. Domača mast 38—39, slanina 35—38, suho meso 32—34, prekajena šunka 50—60, salama 100—110, ameriškana mast 35—37 dinarjev za kg v nadrobni prodaji.

Beograd. Mast 35—38, slanina 31 do 32, suho meso 30—32, prekajena šunka 70 do 80 dinarjev za kg na debelo.

Novi Sad. Slanina 36, sušena slanina 38—40, svinjska mast 38 dinarjev za kg.

Brazilijska mast 29.50, ameriškana slanina 7.50, ameriškana mast 6.20.

Dunaj. Svinjska mast v sodih 33, v zabojih 23.2 tisoč avstr. kron.

Mleko.

Zagreb. 3—3.50 Din za liter.

Novi Sad. Mleko 350—4, smetana 20 do 25, sir kg 12—16, čajno maslo kg 76—80, maslo za kuho kg 55—60 dinarjev.

Jajca.

V Sloveniji, Bosni in Srbiji je produkcija še vedno neznatna, dočim je porasla v Bački in hrvatskem Zagorju. Blago prihaja na trg v vedno večjih količinah. Cene polagoma nazadujejo ter se sučejo med 1.90 do 2.10 dinarja za komad.

Perutnina.

Zagreb. Petelinji in kokoši 60—120 dinarjev par, purice 85—125 komad, purani 120—200, race 50—80, gosi 60—80, pitane gosi 150—250 dinarjev, vse za komad. Zaklane kokoši in petelinji 35—65, purice 30 do 32.50, gosi 35—40 dinarjev za kg. Bosanske zaklane kokoši in petelinji 45—60 dinarjev.

Novi Sad. Piščanci za praženje 70—90, za cvrtje 40—50, gosi 200—250 za komad, pitane gosi 34—36 dinarjev za kg, race 120—130, purani 300—400 dinarjev par.

UMETNA GNOLJA.

Zagreb. — Superfosfat 16%-ni, 130 do 140 dinarjev postavljeno na kupcevo postajo, ka'leva sol 155 do 160, apneni dušik 320 do 330, 12 do 15%-ni ka'ni 65 do 75, 17 do 18%-na Thomascova žilindra 170 do 180 Din za 100 kg. Povprševanje zlasti po superfosfatu, le precejšnje. Poljedelci daleje prednost francoskemu in italijanskemu izdelku pred domačim iz tovarn v Rusiji, Koprivnici in Subotici, ker producirajo superfosfat s fosforno kislino, ki je topiliva samo v vodi, dočim je francoski superfosfat suh in droben.

VINOGRADNIŠKE POTREBŠČINE.

Zagreb. — Modra galica 10 do 11 (franko Zagreb), žvenio 4 do 5, natrijev tioulsfat 8.50, galun 7.50 dinarjev.

Pregled prodaje takšnih vrednosti. Finančni minister je odredil v sporazumu z monopolno upravo, da bodo vršili posebni finančni kontrolni organi vsakega pol meseca pregled prodaje takšnih vrednosti.

Popis nerentabilnih podjetij. Trgovske in obrtniške zbornice so deloma že deloma pa še bodo dobile nalogo, da popišlje vsa ona podjetja, ki so morala radi denarne krize restrukturirati svoje obrate ali ustaviti. Tako podjetja so po mnenju predložitelj za naše gospodarstvo življenjsko škodljiva, ker le boljše, da imamo manjše število likvidnih in produktivnih kakor pa veliko število neproduktivnih podjetij.

Karantena za našo živino v Solunu. Tajnik naše industrijske zbornice v Solunu je zaprosil grške oblasti da naj ukinejo karanteno za živino, ki se izvažja iz naše države, ker živina radi te karantene precej trpi. Kljub tajnikovi utemeljitvi, da pri nas ni živinskih boleznih, grške oblasti niso hotele zahtevati ugodi.

Živilske cene v Banatu so ostale kljub porastu dinarja neizpremenjene. To pa radi tega, ker je onemogočen vsled slabega vremena dovoz živa na tržišča. Tudi dovoz živine je radi slabega vremena nemogoč.

Poljedelski muzej v Beogradu. Poljedelsko ministstvo je izdelalo načrt za velik poljedelski muzej v Beogradu. V tem muzeju bodo stalno izloženi vsi poljedelski produkti, ki jih pridelujejo v naši državi.

Monopolni dohodki v mesecu novembru lanskega leta. ki so bili v proračunu predvideni na 66.000.000 dinarjev, so znašali 124.630.521 dinarjev.

Novi vozni red. Komisija, ki je sestavljala novi vozni red, je končala svoje delo in predložila osmekt prometnemu ministru. Novi vozni red stopi v veljavo 1. julija.

Prodekola lanenega semena v Jugoslaviji. Lanskoletni pridelek lana, ki je bil prikladen za pridobivanje lanenega olja, je znašal 200 vagonov. Ta količina pa nikakor ne zadostuje za domače potrebe, zato morajo letos laneno olje uvažati. V naši državi imamo štiri tovarne za predelavo lanenega olja, od katerih jih mogla ena v Bečkerku v slučaju, da popolnoma izrabi svojo kapaciteto, ne samo pokriti ves domači konzum, temveč delati tudi za izvoz.

Živina za Italijo. Pošiljanje živine v Italijo preko postaje Bistrica-Bohinjsko jezero je uklenjeno. Pošiljanje preko Rakeka je dovoljeno samo za klavnice Trst S. Saba, Trento, Torino, Milan, Venecija, Genova, Rim, Firenca in Neapol, toda samo v slučaju, da ima uvoznik dovoljenje italijanske vlade.

Štirirane brzoljavke. Taksa za uporabo šifre pri brzoljavkah je zvišana na 1200 dinarjev letno.

Ponovno podaljšanje roka za prilavne dopolnilne prenosne takse. Ker radi nezrednega prometa in radi zaprek v minulem mesecu ni bilo mogoče vsem obvezancem prilaviti dopolnilne prenosne takse, je podaljšal finančni minister ta rok še do 15. marca. Nadaljnje podaljšanje se ne bo več izvršilo.

Izvoz naše živine preko Soluna. Ker naša živina, ki se izvažja preko Soluna, trpi radi 15 dnevne karantene, ki so jo odredile solunske oblasti baše radi boleznih naše živine, je poslala naša industrijsko-trgovska zbornica v Solunu svolega komisarja v Ate, da tam regulira tranzit naše živine preko Soluna kakor je urejen v solunski konvenciji.

Gospodarski kongres v Zagrebu. O tem kongresu, ki se je vršil v Zagrebu 27. januarja t. l., je izšla publikacija „Veliki Kongres Privrednika u Zagrebu, njegov rad, njegov zaključki i perspektive za budućnost“, opremljena s slikami raznih udeležnikov kongresa (d. Cena izyudu Din 35.—). Publikacije je dobili tudi v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.

Danska zmanjša trgovino. Leta 1923 je znašal izvoz v Dansko 1973 milijonov in izvoz iz Danske 1616 milij. danskih kron.

Obtok bankovcev v Avstriji se je po izkazu avstrijske narodne banke z dne 8. febr. zmanjšal za 78 na 666.6 milijard.

Inž. Ciril J.

List za pospeševanje vrtnarstva.

Zdi se, da mnogi Slovenci se zmirom ne vedo, da obstoji pri nas organizacija z nalogo, širiti blagoslov vrtnarstva po celi naši domovini.

Pričetkom lanskega leta se je dotedanje »Sadjarstvo društvo za Slovenijo« razširilo ter je prevzelo v svoje področje pospeševanje celokupnega vrtnarstva. Nekdanje društveno glasilo »Slovenski sadjar«, ki ga je pred desetimi leti ustanovil strokovnjak nadzornik Humek, se imenuje odslej »Sadjar in vrtnar« ter nastopa letos v tej obliki drugo leto svojega življenja. »Sadjarstvo in vrtnarstvo društvo« je štel v minulem letu nekaj čez 2000 članov in trdno in z vsem veseljem svoje mladosti pričakuje, da se letos to število vsaj podvoji.

Ko bi »Sadjar in vrtnar« ne vršil tako imenitne naloge v narodnogospodarskem in predvsem tudi v kulturnem oziru, bi se v teh težkih časih ne drznili vabiti na naročbo novega lista. Tako pa izpolnimo s tem le priložno dolžnost ter sem prepričani, da ho »Sadjar in vrtnar« vsakemu novemu naročniku žrteti 25 dinarjev bogato poplačal. Mnogi izmed tistih, ki že poznajo in zvesto berno naše vrtnarsko glasilo, so mi iskreno priznali: »To je moje najljubše branje! Kod hodijo, kje so naši ljudje, da niso slišali vselega oznanila slovenskemu vrtnarstvu?«

Je res, naše »Sadjarstvo in vrtnarsko društvo« še ni moglo vsakemu posebej trobentati v uho. Nas je še premalo trobentnače. A je spet res in žalostno dejstvo, da se naše društvo še zdaleč ne bo moglo tako udeleževati, kakor ima začrtano v programu, če se število članov čimprej ne potroji ali vsaj podvoji. Ljudje božji, da bi vi vedeli, kakšne lepe stvari ima »Vrtnarsko društvo« še v načrtu, da jih oživotvoril vi vsi, ki ljubite cvetice, ki ljubite radost majniškega lura in silaj junjskih večerov, ki pečeh od dehtenja rdečih rož, in blaženost sreče v jeseni cvetočih vrtovlj. In vi vsi, ki vam je n. pr. ideal, hrustati češnje in marelice, ali pa se recimo zanimate vsaj za solato, fižol in čebulo: vi vsi bi se nam potem z navdušenjem pridružili, da skupaj pod okriljem našega društva uživamo vrtnarsko zadovoljnost.

Vrt je sreča, ki je še premnogi ne poznajo, in komur je pesem, ki sije in deht s cvetočih, zelenelih vrtovlj naše domačije, neznan in tuj, tak človek je zamudil in izgubil pol življenja. Ta pesem odzvilja duha; duh vrtovlj je duh priscrne, lepe narodne pesmi; tudi v domačih vrtovlj se zrcali kulturno življenje in dušno zdravje celega naroda.

»Sadjar in vrtnar« ni samo glasilo strokovnjakov, pred katerimi ima marsikdo nepotreben respekt. Marveč je ta list namenjen predvsem ljubiteljem vrtnarstva. Listu so od časa do časa pridelane tudi barvne priloge, in čim več sredstev se mu bo posrečilo zbrati potom skromne naročnine, tem hvaležnejše bo delil svoje bogastvo vsem in vsakemu posebej. Vse vabimo v našo družbo in vsak bo v posebnem kotičku »Sadjarja in vrtnarja« lahko brez zamere vprašal in pobaral, kako se paradižol goji, kako se hruške obrezujejo itd. Do sedaj je ustanovljenih po Sloveniji 24 podružnic »Sadja in vrtnarstva«; kjer že imate podružnico, je najbolje, da se priključite kar pri njih. Ali pa prilavite po dopisnici svoj pristop na upravništvo »Sadjarja in vrtnarja« v Ljubljani, Resljeva cesta 24/II, ki vam bo takoj poslalo prvo in drugo številko našega glasila s poštnim čekom za naročnino (25 dinarjev letno).

Takoj iz prve številke boste izvedeli marsikaj zanimivega in lepega. V vrtnarskem oddelku nadaljuje g. Buković spis »O rožah«. Pričetek te razprave o vrtnicah sega že v lansko leto in ima upravništvo še precej lanskega letnika na razpolago. In o »Solnčnih ludeh« boste brali: o tisti malhni, ubogi deklici iz londonskega predmestja, ki je nosila svojo cvetlico-milenko za solcem, in o Kvocarič iz slovenskega Rožja, ki je svojo češčenomarijo molila zmirom samo pri rožah. Tudi tista mestna gospodična, ki nima nič drugega ko nagelne na oknu in v srcu ljubezen od solca in prirode božje, bo videla, da ji bo imel »Sadjar in vrtnar« zmirom dovolj lepega in važnega povedati.

Slovenci, mislim, da vam tega pisma ne pišem zaman. Če ste ljudje, ki vas miori puščoba? Pravilo, da Slovenci ljubimo cvetice in da smo za vse dobro vneti. Odzovite se in povabite še prijatelje in tovariše! In v vse naše šole in prosvetne krožke mora prodreti vrtnarska misel!

Pa mi je zadnjič vrgel v zobe neki gospod, ki pravi, da je patrijot: »Kaj pa mislite! O, jaz zelo rad jem cibare in tudi vsake sorte marmelade ter sploh zelo ljubim pospeševanje in napredek vrtnarstva. Oprostite, tudi solata, namreč fina solata, se mi včasih izborno prileže in še marsikaj. Kar je res, je res! Ljubim vrtnarstvo, ampak — da bi mi za to ljubezen še davščina nalagali in da bi moral potlej še brati list za pospeševanje vrtnarstva — ne boš, Jaka!« Toda poznam v Ljubljani tudi še drugega gospoda, ki ga od srca iskreno spoštujem: ta gospod pa pravi, da le včasih kar jezen, tako »nori« za cveticami, ki so najlepši in najslajši čudež na svetu; ampak ta gospod ni prav nič jezen — kaj šel — le tako vesel je od samega navdušenja in sreče, ki jo uživa v vrtnarstvu. In je ta gospod že precej Ljubljankin in Ljubljankin v svoji rožicami »pohušal«. Zelim in to je srčno voščilo vsakogar, ki le že kdaj vrtnarsko srečo užival: da bi se našo in rodilo med nami še mnogo takih »morcev«!

Vsem, ki so dobre volje, vrtnarski pozdravi!

DOBAVE IN PRODAJE.

Dobava perkins-ovci. Pri gradjevinški sekciji v Tuzli se bo vršila dne 5. marca t. l. ofertalna licitacija glede dobave perkins-ovci. Predmetni oglas z natančnejšimi podatki je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Dobava firmeža. Pri ravnatelstvu državnih železnic v Zagrebu se bo vršila dne 5. marca t. l. ofertalna licitacija glede dobave 40.000 kg firmeža. Predmetni oglas z natančnejšimi podatki je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Prodaja stare vojaške opreme. Pri upravi zavoja za izradu vojne odeče v Sarejevu se bo vršila dne 5. marca t. l. dražba stare vojaške opreme (obleke in odpadkov). Predmetni oglas z natančnejšimi podatki je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Med Dajaki in Ambioni.

Dr. Burger pripoveduje v opisih svojih potovanj po Indoneziji zanimive stvari o tamkajšnjih razmerah, navadah in običajih. Med drugim indonezijskimi otoki je obiskal tudi Pulu Laut, majhen otok jugovzhodno od Borneja. Pet kilometrov od glavnega pristanišča, Stagena, se nahajala veliki holandski premogovnik, v katerem delajo večina kitajski in malajski delavci, ki stanujejo v posebnih hišah, zgrajenih v okolici premogovnika med mangrovovim drevjem, ki pokriva tudi sicer večino otoka. Mangrovovo drevo daje zelo trpežen les, ki se uporablja tudi v rudniku. Hiše so tu zgrajene na kolih tako da je pod stanovanjskimi prostori prazen prostor, na katerem kuhajo ali pa rede domače živali, govedo in prašiče. Otroci se tu igrajo žogo, ali pa spuščajo v zrak zmajce. Nogomet je, kakor pripoveduje Burger, v Indoneziji sploh prastara igra in je naš nogometni šport, ki je v zadnjih desetletjih zvel, izšel pravzaprav iz Indonezije. Premogovnikovski objekti so zvezani s pristaniščem z ožkotirno železnico. Naselbine Evropejcev, ki so zaposleni v premogokopu kot inženjerji in uradniki, se nahajajo na vrhu obrabčenega hriba, ki se dviga nad delavsko naselbino.

Tu na tem otoku, pripoveduje Burger, je prvi naletel na Dajake, divje malajski peme, ki naseljuje notranost Pulu Lauta, nekatere bližnje otoke in dele velikega otoka Borneo. Ko si je ogledoval delavsko hišo, mu je prišlo iz gozda nasproti skupina Dajakov, ovitih le okrog pasu z ruto, drugače pa čisto nagih. Skupina je bila oborožena z dolgimi zakrivljenimi noži in fantastično poslikanimi ščiti. Družba teh najbolj krvoločnih prebivalcev Indonezije se je obnašala prav dostojno in mirno, ker je vedela, da so v bližini holandski stražniki, s katerimi se ni dobro šaltit, ker jih fantastično poslikani ščiti ne morejo ubraniti pred njihovimi kroglami. Za skromen bakšiš, katerega je dal poglavarju čete, mu je ta celo dovolil da jih fotografira. Tako mi roljubno in prijateljsko srečanje z Dajaki pa je le redka stvar, kajti to čudno pleme smatra za svojo najlepšo zabavo — rezati ljudem glave z vratov. Nemci so jim radi tega dali ime »Kopfläger«. Dajaki napadajo vsakega človeka, ki ne spada k njihovemu plemenu, vseeno, naj bo prijatelj ali sovražnik, možki ali ženska ter mu odrežejo glavo, katero odnesejo potem kot trofej v svojo naselbino in to radi tega, ker mislijo, da postanejo duše onih ljudi, katerih glave so si prisvojili, njihove zaščitnice v življenju, na onem svetu pa podrejene služabnice. Čim več glav nabere poseznik, tem večja je njegova slava. Vselej, kadar građe kak novo hišo ali pa kadar umre kak poglavar, morajo mladeniči na lov na človeške glave, da z njimi okrase novo hišo ali pa pokopajo grob. Rezanje človeških glav pa spada tudi k ženitvenim običajem. Če se dajaki mladenič zaljubi v kako krasotico svojega rodu, ne gre, kakor pri nas, k njej in ji odkrije svojo ljubezen ter zaprosi starše za njeno roko. Nasprotno, oditi mora zopet na lov na človeške glave. Komaj tedaj, ko dobi vsaj eno, lahko odide k očetu izvoljenke, mu položi glavo pred noge in ga zaprosi za devojko; navadno pa dobi deklet tisti snubec, ki prinese največ glav. Evropejci se že dolgo trudijo, da bi odpravili in zatrli to strašno navado, vendar pa se jim doslej to še ni popolnoma posrečilo. V oddaljenejših otoških predelih je lov na glave še danes v polnem cvetju.

Drugo zanimivo pleme so Ambionci, prebivalci otoka Ambonja, središča onih dišečih »nagelčkov«, ki jih rabijo tudi naše gospodinjke za začimbo. Razen tega dišavnega rastlinskega je na Ambionci važna hranilna drevo tudi njegova palma, katere daleč znano sagovo drevo. Ta drevesa dajo toliko moke, da se lahko prehrani 2 njo ena oseba celo leto, za pridobitev in prireditve te moke pa rabi samo 44 dni. Ostalih 360 dni v letu lahko leži v senci in gleda v zrak. Lepo življenje je to, ki bi si ga želeli tudi marsikdo pri nas, kjer je borba za vsakdanji kruh tako težka in trda. Ambionci so zasedli prvi Portugalci in jo pokristjanili, vendar pa so Ambionci kristjani tudi še dandanes samo na zunan, drugače so ostali stari pogani in ohranili tudi večino starih šol in navad, med katerimi je najzanimivejša navada, prodajati za moztvev godna dekleta. Starši poje tam dekleta posebno skrbno, da jih potem, ko dorastejo, lažje in za višjo ceno prodajo. V glavno pristanišče Ambonja prihajajo moški z vseh bližnjih in tudi oddaljenih otokov kupovat žene. Burger pripoveduje, da je za časa svojega poseta videl več takih prodaj. Nek evropejski naseljenec z otoka Bougaville je kupil v Ambionu lepo dekle za 150 tularjev in jo na ladi, da bi mu ne ubežala, moral zapreti v kalito in je tudi doma potem imel z njo velike stitnosti in mu je nazadnje kljub vsej pažnji vendar ubežala ter živela z nekim poštnim uradnikom Naseljenec se je potem dolgo praval za to, kdo naj mu vrne kupno ceno, ali starši ali poštar. Kako je pravda končala, ne ve, ker je prejel odpovalov. Kdor si torej v Evropi ne more dobiti primerne družice, naj poskusi svojo srečo pri Dajakih, porezati pa mora spota nekaj glav, da jih ponese svojemu bodočemu tustu. Če pa bi mu to ne ugaljo, gre lahko na ambionski trg ter si kupi družico popolnoma po svojem okusu, paži pa mora potem, da mu ne ubeži kakor onemu kolonistu.

Kratkočasne zgodbe.

Eni in drugi.

Friderik II. se je pri svojem zadnjem obisku v Vratislavi pogovarjal s profesorjem Garve in nazval tekmo pogovora »množico kanajlov«. Garve je protestiral: »Ko je prišlo Vaše Veličanstvo včeraj v mesto in ko je drvelo vse ljudstvo skupaj, da vidi svojo velikega kralja, tedaj pač ni bilo kanajlov.« Kralj je odgovoril ravno tako: »Naj on postavi opico na konja in naj ga pusti leždi štoko mesto, pa bo ljudstvo ravno tako drvelo skupaj.«

Viljem II. je nekega dne odkril, da obstoji uniforma, ki je on kot cesar nikoli ne bi mogel dobiti: uniforma generalnega adjutanta cesarja. Bil je smrtno nesrečen, ker je na tej uniformi blestel preko desne rame posebno bogat in dekorativen zlat pas. Vlada je mislil in mislil in izmisli. Samega sebe je imenoval potom naredbe v vojnoukaznem listu za generalnega adjutanta Njegovega Veličanstva visokopokojnega deda in sedaj je mogel obleči lepo uniformo.

Na železnici, Fritjof Nansen, raziskovalec, junak in človekoljub, priprošnik stradaljočih, zagovornik zatiranih narodov se peče skozi Nemčijo v Zenevo. Ko se je hotel prvič ustavit, mu je bila že vsa priloga ukradena.

Na železnici. Pisatelj sedi v kotu in čita v zarumencem zvezič brez palnic: Elogie de Milord Maréchal par le Marquis d'Argens. Oposod, z okroglo, plavolaso šeststasto glavo se polgasno vznemirja: »Prava, prav sramota, da bere Nemes v takih časih preračunano ravno francosko knigo. Pisatelj ljubezljivo: »To vas en d... k briga. Toda da boste danes spali! Prijatelj Fridrich Velikega je pisal to o njem.« Okrogloglavi gospod je bil sicer od besede d... k pomiren, ampak še vedno kritičen: »No, veste kaj, stari Fric je bil pravzaprav tudi popolnoma nezanesljiv kantonist!«

Titulatura. Vilhelmina Holandska, rsko modra, pomembna vladarica iz junaške hiše Oranžev, je odpravila naslov Velčanstva. Ta naslov da se ne ulema več z današnjim časom. Sedaj se imenuje samo Mevrrouw (gospa), kakor se reče ženi poljubnega kramarja.

Titulatura. Vstopim v Monakovem v cestno železnico. Starejši gospod se odkrije dvajsetletnemu dekletu in reče: »Dobro dan, gospodična taji svetnik!« Slava ji, si mislim, dvajsetletna, pa že odločujoča v ministrstvu! — Ah, neumnost, njen papa je tajni svetnik!

Kratkočasne zgodbe.

Kratko pismo.

Pred 15 leti so novomeški dijaki hoteli uprizoriti Murnikov izkaz »Napoleonove samovare« in so zato v pismu prosili avtorja za dovoljenje. Radovoljno jim je Rado pristal na željo, ki jo je sporečil prav po laskonsko s eno samo besedico: L. e.

Devica na smrtni postelji.

Zarjavelo devičko Segonjo Kinarjevo so obhajale smrtne težave. Da ne bo dvomov, so jo prijatelice vprašale, kako naj jo oblečejo za mrtvaški oder.

»Kako pa se oblečijo mrtiči?« je jednala sirota z velikim naporom.

»Zakonske žene v višnjevljenku, neomženke pa v belo,« se je glasil odgovor.

»Pa me oblecite v belo,« je zastokala, »sem pa tam mi pa najšite kakšno višnjevljenkasto pentlo.«

O

Odgovor Primorke.

»Femina.« — »Un ballo in maschera« — »Sofia« — »Kakor mrzel pljuska na razgoreto čelo. Zakaj? Prasašje purana, zakaj se repenca, ko vidi idečo rano. Prasašje, če hoče, svoje zavestne, zakaj so iztrgali slednji slovenski napis v najzadnji gorski vasi.«

Naj se Vaša »Femina« ne huduje, če ji je stavec pokvaril »ballo« in le iz njega izšla »bala«. To sta dva pojma ki sta posebej pri nas Slovincih nezdružljivo spojena. Iz vsakega »ballo« prinese Slovec »balo«. Pri nas bomo sedaj »balo« prekrstili v »mačka« — radi naše zveze s tirskimi Nemci.

Po tem uvodu boste sprevideli, gospod urednik, da nisem zmožna občevali z Vašo nečno »Femino« naravnost, zato se obračam spet na Vas in Vas prošim, da mi boste posredovali v tolmaku, kajti sicer se lahko pride do konflikta med nama, ker ne bi hotela za vse na svetu — V odgovoru na moje prvo pismo pravite, naj se zglašam, da se razbistrijo pojmi.

Vidite, to je težka stvar. Pri nas bistrijo pojme na različne načine. Potoki čnila se tudi pri nas pretakajo v te svrhe, kakor povsod. Fašisti nam bistrijo pojme z »man-gane-om«, skoro bi rekla, da brez potrebe, ker so nam jih že dovolj razbistrili z benicini in bombami. Država nam bistri pojme z nalaganjem vedno večjih davkov. Tržaški Slovinci smo jih začeli bistriti s — klobfanti, že malo prepozno, to je splošno mnenje. Ne bom vam nadalje razkladala vseh tozadevnih metod — kot ženska sem vendar navezana samo na eno, to je na besedo Kot »femina« v tržaškem smislu, bi imela seveda večjo izbiro. Toda pustimo to, ker večina Vaših cenjenih bralk gotovo nima smisla za tržaško »femino«.

Hočem torej vstreti Vaše želje in za-četi z »bistrenjem pojmov«. Ljubljanska sestra se huduje da odklanja njen mož do sedne — globlje politične pogovore 2. nio. Naj bo veselja! »Politisch Lied ein garstig Lied« (to radi trolskih Nemcev). Če je pa mnenja, da naj bi ostala naša mladina tu, bi — naj mi ne zameri — morebiti tudi jaz odklonila tak pogovor. Tudi, če bi se dalo živeti od same božje besede, bi morali pri nas umirati gladu, kajti: če ta se nam je začela deliti v jeziku, ki ga ne razumemo. Duševne hrane imamo sicer dovolj, to je res. Za vse ukuse in vse zelodce je pre-skrbljeno. Komur ne škodijo pogreti »vici« in zagatno-mestne šale »Čuk« na palci, se lahko ponaša z dobrim žolodcem in ga ne bo tako hitro konec. Z ozirom na to, da imamo za ljudi že obilo duševne hrane, je začel »Mali list« pisati »Zlate nauke za svinje!« — Morebiti je hotel, je z lepo ge-sto klasificirati one, ki drže njegovo pisa-rijo za zlat nauk.

Da se vrnem k Vašemu odgovoru. Ne zapirajte vrat om, naš mladnik ki ne more priti tukaj do kruha. Da ne bomo gledali, kako pretvarja Italija zavazeno Jugoslavijo v svojo kolonijo in da ne bomo umirali mi in gladu!

Kje so naše meje? Da to vemo mi bo-lje nego Vi, je tudi naravno. Vidite, draga »femina« — imaš morebiti fanto neke tam za tisto »imaginarno« črto. Rada bi k nje-mu in ne moreš. Ojunačš se; prideš do ti-stega karabinerja — ki te luč enjzljivo sprej-me in izroči fantu v naročje? Kaj še! Vra-tarju palače v ulici Coroneo, kjer lahko par dni prebiješ. Kako lepo bi bilo, če ne bi bilo tistega karabinerja in tiste črte. Prošiš za potni list Morda si ga po dolgem čakanju in neštetihih potih dobila. Prideš ko-uečno čez mejo — prideš gotovo prepozno — fant ima že drugo! In dalje: dobis 5 — 6 pisem preko tiste šajkače in tistega ka-

rabinerja, pa imaš že policije v hiši. Od kod ta pisma? Zakaj? Le vprašaj, koliko jih je lansko leto »sedelo«, ko so sledili klicu svojega srca in se podali preko na Sokolski zlet, pa so se vračali domov še vsi omam-ljeni od svobodnega zraka in so se znašli naenkrat tam v novi palači v ulici Coroneo, ali po raznih karabinerskih postajah po deželi. Kje so naše meje — to vemo mi, žalilbeg, prav dobro!

Ne bom se dalje poglabljal v vaš od-govor, predaleč bi me zavedlo. Da ne bo-dete mislili, da me je samo prekanen, naj vam napišem še kaj drugega v zaključek.

Blizajo se volitve v državni zbor, Ita-lijanske žene so se mislile, da jih bodo tudi one deležne. Mussolini se je pokazal naklon-jenega ženski volilni pravici, izdelal je celo načrt, toda prerokena Italija ima za-enkrat drugih, važnejših skrbi in je poti-snila to vprašanje lepo v ozadje. Ženske revije, da pokažejo svojo naprednost, pi-šejo dolge članke, kjer po navani obsolajo brezbrzižnost Italijanske žene, obnavljajo in-terviewe z raznimi osebam, prinašajo nj-hove slike in ne pozabijo nikdar navesti, da je mogočni gospod, ki so ga obiskale, eleganten, mlad, lep ali vsaj zelo simpati-čen, duhovit, da ima takšne lase in takšne oči itd. Je tudi, seveda zelo naklonjen žens-ki volilni pravici — to so vsi prav vsi — Toda za enkrat bodo volili samo moški — in še dolgo bodo v »ni« samo moški.

Nič čudnega! Kdo je, ki se največ po-teguje za žensko volilno pravico? To je klerikalna stranka. Čitala sem sicer neke tle dni, koliko stotisečev Italijanskega ž-enstva je organizirane v fašistovski orga-nizacijah, toda gotovo je da imajo prven-stvo še vedno klerikalne organizacije in zato je absurdno misliti da bi dobile v Ita-liji volilno pravico ženske, dokler obstoja fašistovska vlada.

Iz našega slovenskega stališča bi bilo to v normalnih razmerah obžalovati, ker bi z ženo pridobili precej glasov: v vladajo-čih razmerah ne zgubimo ničesar, ker so naše volitve samo še karikatura in se le naš zadnji volilni boj samo toliko razlikoval od boja v streliških karkih da je pri volit-vah napadal oboroženec neoboroženca in v tak bol žena ne spada. V koliko bo sedaj bolje, ne vemo.

Sicer se je pa Italijanska žena začela baviti z raznimi kolistnimi vprašanji in to zelo resno. Tako le objavila n. pr. Gina Lombroso v »Vita femminile«, krasno ure-jevani reviji, ki izhaja v Rimu par lepših člankov o težkem položaju gospodinje sred-njega meščanskega sloja, ki so vzbudili splošno poz-nost. Mogoče se enkrat povr-nem k temu predmetu in napišem par nie-nih misli, saj je to vprašanje zelo občutno tudi pri nas.

Tudi tržaške Italijanke imajo svoj list, ki mu je ime, oprost draga »femina« — ime mu je »Femina« in ta »Femina«, ozi-roma njena urednica le že v prvi številki princisa lepo, veliko — svojo sliko čeravno ni niti lepa, niti več mlada. Mogoče je mi-slila, da se v njenih zastritih očeh odraža njena velika duša — mogoče. Jaz nisem tega občutila. V isti ali v drugi številki je prinesla slike najlepših tržaških otrok. Vi-dela sem lepših, ki pa niso imeli tako zve-nečih imen in gotovo n-tako lepo izdelanih fotografij. Tudi je urednica pozabila pri tej priliki povedati, da je vsak otrok lep, če je zdrav in dobro vzgojen.

Mogoče je ravno ta tržaška plitva »Fe-mina« kriva, da nisem ravno navdušena za prekrstitev vašega »Ženskega kotička« v »Femino«, kar sem mogoče malo preostro pokazala v svojih pismih, kar pa, upam, da mi niste preveč zamerili. B.

Pravljica.

Prav tam, kjer se temni azur Atlant-skega morja dotika neba, prav tam je ležal sredi valov prelep otok. Temni lovorjavi gaji so se menjavali z oranž-nimi vrtni, koder se je smehljalo tisoč zlatih sadov. Banane in fige, datlji, bre-skve, marelice in hruške, vsako sadje je zorelo v tem nebeškem podnebnju.

Vinska trta se je spenjala od drvesa do drvesa ter nudila popotniku svoje muškato zrnje. Ah, in v mahu hladnih gozdov! To vam je bilo jagod in malin in jurčkov, da so jih nosili malčki v velikanskih košarah domov. Bistri po-točki so napajali zeleno trato, sinja je-zerca se bleščala v zlatem solncu in beli

labudi so plavali po njih. Zitno polje je zorelo, in ptički so prepevali in bilo je sreče in veselja vsepovsod. Kajti prelep je bil otok sredi Atlantskega morja in srečni njegovi prebivalci. Ne mislite namreč, da je bil otok začaran, kot je to običaj v pravljicah. O, ne! Na otoku so živeli lepi in zdravi ljudje v snažnih belih domovih in nim je vladal moder vladar. Mlad je bil in lep in prelepa njegova mlada družica. Edini cilj nje-govega življenja je bil, da bi živel sre-čen v svoji srečni zemlji. Hotel je, naj bi se njegovo kraljestvo obogatilo z vsem, kar je vesoljni svet našel novega in koristnega.

Zato so njegovi najmodrejši svetov-alci v enomer prepotovali svet. Kjer-koli so kaj novega našli, zanimivega čutil, takoj so poleteli domov, da sporo-če vladarju. Tako so imeli na otoku vse najmodernejše urejeno. Uporabljali so celo že neizmerno in nikdar presihajočo moč plime in oseke, s katero so drugi veliki narodi šele eksperimentirali, da jim je proizvajala elektriko, s katero so kurili, kuhali, svetili, gonili stroje, vlake in ladje.

Torej vidite, da so bili zelo na-predni. Imeli so seveda tudi svoj par-lament in svojo vlado in svoje ministre. In proporc v splošno volilno pravico za vse moške od 20. leta nadalje. Le besedolomci, tatovi in roparji niso smeli do volilne skrinjice. Pa teh je bilo prav malo v tej blaženi deželi. Socialni val, ki je zavaloval po vsej zemlji, tam od ru-mene Kine pa preko Indije, Rusije in Evrope, je prevladoval, seveda tudi na naš otok. Tupatam je padla iz letedečega avropiana knjiga — pisana je seveda bila v esperantu, kajti ta se govori, ka-kor veste, vsepovsod — in priplule so podmornice Kaiser-Gott in Ueberalles — ra takrat so tudi te imele napise v esperantu — torej priplule so in iz-kralje mornarje in boste žene v sivih hlačah in rumenih laseh; ti so propo-vedovali, delili knjige in delali zmede, kajti svoboda je bila velika v tej bla-ženi deželi. Toda kmalu so se našli ljudje, ki so hoteli, naj bi granatno ja-bolko rodilo sinji sad in naj bi bili že-lodi veliki kot buče. In nekateri so ho-teli naj bi moške imeli otroke in žene naj bi služile vojake. In drugi naj bi hromi hodili in ljudje čvrstih nog naj bi sedeli v foteljih. In ker si niso bili edini, so se prerekli, grdili, si preteli in se tepli. Prišel je bil nemir na srečni otok. Pa zaenkrat še ni bilo nič nevar-

no. V svoji beli palači je sedel modri vladar in premišljeval, kako bo svoje-mu ljudstvu ohranil srečo. Bas je pri-stal na prostornem travniku ozek dvo-krilnik, ki je pripeljal dva kraljeva od-poslanca. V trenutku jih popeljejo do Velikanstva. V prekrasni sobani počiva na mehkih blazinah, odet v haljo od šk-rlatne svile; prijazno povabi z roko in odposlanca sedeta. In pripovedujeta. Odpirata mape, razprostirata načrte, kažeta skice, nudita knjige. Vse to dol-ge, dolge ure.

Naposled vpraša mladi kralj neko-liko utrujen: »No, ni politika?« »Velikanstvo, ženska volilna pravi-ca« — V tem vstopi vsa krasna in za-reča mlada kraljica. Vstopi in priteče prav do kraljevskega sopraga. Smehlja se in prav malo se ji šobijo ustne: »Končano? Že veke vas nisem videla, kralj moj.«

In nasmehne se kralj in narahlo potegne sladko družico kraj sebe na svilate blazine: »Ostani, duša. Torej?« In odposlanca razlagata: Treba bo resno razmišljati — seveda — toda, če hočemo ostati napredni — in logični — toda — V Angliji volijo od tridesetega leta nadalje, v Franciji so zahtevali zadnjič 25. godino. Manjkalo je le dva-indvajset glasov. Prihodnji senat bo go-tovo — In Amerika, Švedska, Norveška, Rusija, Nemčija, Avstrija — težki, težki problemi.

»Pa da bi volila tudi moja stara Nana,« se zasmeje kraljica, in ona do-bra ženica, od katere vedno kupujem hanane, če grem mimo cerkve? In moja mlada služkinja Jinga in naša miss in žena starega ribiča ob obali?

In ona grdobica, ki laže na karte, in rdečelasa Marga, ki tepe svojega zlatega dečka, in branjevka za voglom, ki pije rum? Tudi te naj bi volile, bile poslanci, nemara ministri?«

O problemi, problemi.

Vsi se pogreznejo v misli. Pa poskoči mlada kraljica in plo-skne z rokami: »Da, dajte nam volilno pravico. Vsem onim, ki se tepo s svo-imi možovi, in nam, ki smo srečne. Vidite, saj one bodo volile baš na-sprotno — glasovi se uničijo — ne pa — da naši glasovi se podvojijo. In kakšna sreča na Srečnem otoku, ko bodo srečnim vladali sami srečni lju-dje.« In tesno se privije kralju svojemu na grudi.

O, Eva! Eva ti večna in tvoja ma-tematika! O.

Nekaj garderobnih nasvetov.

Prvi topli solnični dnevi so nam usmerili misli na pomladanske obleke. Nič nas ni bragal stari kmečki rek, češ, zadnja obuj jeseni črevlje in zadnja odloži kožuh spomlad, če hočeš zrakom dočakati visoke starosti.

Ve pa, kot male sladkosnedke, se nič ne bojite zlih posledic, ter komaj čakate, da popeljeta novi pomladanski kostum na izprehod pod Tivoli. Ne de-late prav; lagano, lagano, kajti ima vremena još.

Če si dobra gospodinja, nič ne pre-hitevaj spomlad z nabavo nove oble-ke. Letos celo ne, ko se še ni izleglo, kar bo ostalo. Prvi modni ateljeji pri-našajo vsega: dolga in krajša krila, ozka in z godet-gubami opremljena; jopice dolge, tričetrtinske in prav mla-dostno kratke, ozke, zvončaste, s pa-som in brez njega. Blago karirano, črtasto, enobarvno ali škotsko. Tudi kombinirano. Vse je na razpolago, mo-dna borza je sijajno založena. Publiko

pa še okleva. Kateri modeli bodo šli v hautte?

To bo šele odločila kometna, vsik-dar šik, a vedno praktična Parižanka; Parižanka tistih slojev, ki nas v tem slučaju zanima. So to žene solidne bur-žuazije, dame lastnega poklica itd.

Naša Parižanka bo tedaj najprej od-prla omare ter pregledala svoje fonde. Potem bo temeljito preštudirala par modnih žurnalov. Dva, trikrat bo stop-la ob izložbah prvovrstnih krojaških tvrdk; obiskala morda par magacinov. Zanišljena bo šla domov, in tam bo še enkrat pregledala omaro. Tisto noč bo nemara celo nekoliko manj sladko spala.

A drugo jutro že bo rano smuknila v toplo svojo jutranjko — ali nosi morda pižamo? In mrzlično delo se za-čne. Hvala Bogu, da je iznova zapadel sneg in topli dihi pomladi ne miče na prosto. To je sedaj paranja, snaženja, likanja; tudi kemična čistilnica in bar-

varija dobila morda svoj delež. Potem droben listič v predmestje in domača krojačica se useli. Da mi ne greste ta-krat v poseto k moji gospe, kajti ma-dame ni nikakor in nikdar in za niko-gar doma.

Čez teden dni pa zapuša metulj — ali naj rečemo rajši čebelica? — svojo celico, »perojen, ves nov«. Brž kupi še šopek belih, zvončkov, da se tako lepó počadò črni toaleti in hajd v »city«, kjer se začno preštudije za novo, zares no-vo, pravo pomladansko obleko, ki jo bo, če bo le količkaj kasa dopuščala, izdelal kak priznan krojaški atelje. Če pa ne bo mogoče, pa pride zopet čez nekaj časa mala šivankarica v hišo — v vsakem slučaju pa bo gospa dra-žestno, elegantna, da porečete, ko jo srečate prihodnjč s svojimi analčki — sedaj se jih ima po več — v Jardin de Luxembourg: »Ja, te Parižanke«.

Sarah Bernhard

slovita francoska tragedinja, ki je do visoke starosti navduševala množice, in je skoro tik do groba stopila ob posebnih prilikah na deske, ki pome-njajo svet, je menda dobila naslednico.

Gospodična Céline Sorel je zvezda, ki vzhaja na nebu francoske dramati-čne umetnosti. Pravzaprav je ta zvezda že odšla in prav toplo greje. Lani že je absolvirala uspehov in dolarjev bo-gato turnejo po Ameriki, pravkar pa se je vrnila iz Egipta kot učinkovita inter-pretka francoskega duha, francoske umetnosti, gracije in lepote. Da je ob-iskala v tej svetli, davnih tajnosti polni deželi tudi Luksoz, »Dolino kraljevo« s slovito grobnico Tout-Ankh-Amonov, je pač samoposebi umevno. Umevno je pa tudi, da jo je kot pravo ženo zani-mal njen gigantski, prastari, a večno-mladi monument, simbol žene, kraljice, ženice, človeštva — sfinxa. Neka slika prikazuje gospodično Sorel, kako baš pleza med njenimi grudi. — Morda še išče impresalji, ko bo drugič kdaj kre-irala Kleopatru v Bernhard Shaw-a hi-storični komediji »Cezar in Kleopatra«.

Saj veste, da najde v tej zabavni in du-hoviti igrici rimski Cezar otročjo, a krasno šestnajstletno kraljico Egipta, ob solnčnem vzhodu, spečo na kupu rde-čega maka med psimi sfinge, kamor je bila zbežala pred prodirajočimi Rim-ljani-ljudočrči. Žena in sfinxa, vedno eden in isti, stari problem.

Ne verjamemo pa, da bi se igra tako kmalu igrala na Francoskem, kajti Shaw jo je opremil z opombami, ki so bolj po godu Nemcem, in ki se prikrito norčujejo iz vsega, kar je danes Fran-cosom sveto. Iz zmage, vojske, domo-vine, junakov. Pač pa je bila igra z navdušenjem sprejeta na raznih nem-ških gledališčih.

Pa kam smo došli! Hotela sem pri-povedovati o Sari Bernhard in Célini Sorel. Da vam ne ostanem nič dolžna, drage bralke, o slednji še to-le za slovo in priporočilo:

Proslavila se je ta po svoji lepoti in umetnosti vsemu Parizu znana dama, tudi še na drug, manj delikaten, pač pa jako temperamenten način. Kakor smo rekli, je zelo lepa. Pravijo, da ima le-za dva milimetra predolg nos. Bil pa je slikar, ki je njen portrait prav malo, malo karikiral. Spadal je pač k grupi najmodernejših, ki iščejo le tisto, kar je bistveno. Mademoiselle pa je besnela. Zahtevala je, da se slika odstrani iz razstave, bile so komisije, pročesi — a končno je napravila gna. Céline sama kratek proces: Prišla je na razstavo s svojimi prijatelji, potegnila bridek no-žič, ter kratkoma razrezala platno.

Henry Murger

41

La Bohème.

Prizori iz življenja ciganov.

(Nadaljevanje.)

»Se enkrat ne, jutri je nedelja.«
»O, nedelja,« je dejal Colline z majake z glavo, »ne, ne, ne, jutri je če — trtek...«
In zaspal je in je ril z obrazom v sir s sme-tano, ki je bil na njegovem krožniku.
»Kaj gode o četrtku?« je vprašal Marcel.
»O, sedaj vem,« je rekel Rudolf. ki je začel razumeti vsiljivost filozofa, ki ga je mučila fikсна ideja; »to je radi njegovega članka v Kastorju... Glejte, na glas se mu o tem sanja.«
»Dobro!« je rekel Rudolf, »prinesi nam kavo, Mimi!«

Ta je hotela baš vstati, ko jo je Colline, ki je bil prišel nekoliko k zavesti, prijel okolu pasu in ji zaspalo rekel na uho:

»Madame, kava je doma v Arabiji, kjer jo je odkrila koza. Od tam je prišla v Evropo. Voltaire je je popil dveinsedemdeset skodelic na dan. Jaz jo imam rad brez sladkorja, a jo pijem zelo vročo.«
»Moj Bog, kako je ta gospod učen,« je mislila Mimi, ko je prinesla kavo in pipe.

Medtem je mineval čas; ura je bila že zdavnaj odbila polnoč in Rudolf je poskusil dopovedati svo-jim gostom, da je čas, da se umaknejo. Marcel, ki je bil ostal popolnoma pri zavesti, je vstal, da bi odšel.

Schaunard je zapazil, da je še nekaj žganja v steklenici, in je izjavil, da ne bo polnoči, dokler bo še kaj v steklenici. Colline pa je kobalji sedel na stolu in je tiho mrmral:

»Pondeljek, torek, sredo, četrtek...«

»Oj, oj!« je rekel Rudolf prav v zadregi, »ven-lar-jih ne morem obdržati noči tu; drugokrat je plo to dobro; a sedaj je druga,« je pristavil in po-

gledal Mimi, ki ji je bilo videti na njenem živo-sladkem pogledu, da si želi samote v dveh.

»Kako naj to napravim? Svetuj mi to malo, Marcel. Iznajdi vrvico, da jih odstranim!«

»Ne, ne bom jo iznašel,« je rekel Marcel, »tem-več posnel. Spominjam se komedije, kjer najde prebrisani sluga sredstev, da vrže iz stanovanja svojega gospoda tri podležje, pijane kot Silen.«

»Spominjam se tega,« je rekel Rudolf, »to je iz Keana. Zares, položaj je isti.«

»Dobro,« je odvrnil Marcel, »poglejmo, če je gledališče tako kot v resnici! Čakaj malo, bom za-čel pri Schaunardu. He, Schaunard,« je zavpil slikar.

»He? Kaj je?« je odgovoril ta, ki mu je bilo videti, da plava v modrili sladke pianosti.

»Je to, da ni več pijače tu in da smo žejni.«

»O, da,« je rekel Schaunard, »te steklenice, to vse premalo drži.«

»No,« je odvrnil Marcel, »Rudolf je odločil, da bomo prebili noč tu; a moramo iti kaj kupit, pre-den bodo prodajalne zaprte...«

»Moj trgovec stanuje na vogalu ulice,« je re-kele Rudolf. »Schaunard, ti bi moral iti tja. Vzel boš tri steklenice ruma na moj račun.«

»O, da, o da, o da,« je rekel Schaunard in se zmotil pri povrniku in vzel Collineovega, ki je z nožem risal rombe na namiznem prtju.

»Drugič!« je rekel Marcel, ko je bil Schaunard odšel. »Prejdva sedaj k Collineu, s tem bo šla trda. O! nekaj mi pride v glavo, hi, Colline,« je dejal in močno dregnil filozofa.

»Kaj? ... kaj? ... kaj? ...«

Schaunard je pravkar odšel in pomotoma vzel tvoj orehasti povrnik.«

Colline je pogledal okrog sebe in res zapazil na mestu, kjer je bila prej njegova obleka, majhni, karirani Schaunardov povrnik. Nenavadna misel mu je prešinila duha in ga napolnila z nemirom. Colline je bil po svoji navadi kupoval podnevi

stare knjige in kupil za petnajst grošev finko gra-matiko in majhen roman M. Nisarda z naslovom »Mlekaričin pogreb«. Tema dvema pridobitvama je bilo pridejanih sedem ali osem zvezkov višje filozofije, ki jih je nosil vedno pri sebi, da je imel pri sebi zakladnico, iz katere je črpal razloge v slučaju filozofične debate. Pri misli, da je ta knjiž-nica v Schaunardovih rokah, ga je obilil mrzel pot.

»Nesrečnik!« je vzklilnil Colline, »zakaj je vzel moj povrnik?«

»Pomotoma.«

»Toda moje knjige... Jih lahko zlorablja.«

»Ne boj se, ne bo jih čital,« je rekel Rudolf.

»Da, a jaz ga poznam; zmožen je, da si prižge z njimi pipo.«

»Če si nemiren, ga lahko dohitiš,« je rekel Ru-dolf, »v tem trenutku je odšel; našel ga boš na vratih.«

»Gotovo ga bom došel,« je odvrnil Colline in djal na glavo svoj klobuk, ki je imel tako široke kraje, da bi moglo lahko biti čaj pod njim deset ljudi.

»Številka dve,« je rekel Marcel Rudolfu; »se-daj si prost, jaz grem in bom naročil vratarju, naj ne odpre, če bo kdo trkal.«

»Lahko noč, Rudolf, pa hvala lepa.«

Ko je bil Rudolf pospremlil svojega prijatelja, je zasiljal na stopnicah zategnjenim mjavkanje, na katerega je njegov maček odgovoril tudi z mjav-kanjem in se je skušal po tihem izmuzniti skozi priprta vrata.

»Ubogi Romeo!« je rekel Rudolf, »tu je nje-gova Julija, ki jo kliče; pojdi,« je dejal in odprl vrata zaljubljeni živali, ki je z enim edinim sko-kom skočila po stopnicah med kremplje svojega ljubčka.

Ko je ostal Rudolf sam s svojo ljubico, ki je stala pred ogledalom in si vila lase v ljubke, za-peljive kodrčke, se je približal Mimi in jo objel. Kot glasbenik, ki udari par akordov, da se zago-

tovi o zmožnosti svojega glasbila, preden zaigra svoj komad, je potem posadil mlado Mimi na ko-lena in ji pritisnil na rame dolg in glasen poljub, ki je naenkrat povzročil na telesu mladostnega bitja tresljaje.

Glasbilo je bilo ugašeno.

XIV.

Gospodična Mimi.

»O moj prijatelj Rudolf, kaj se je zgodilo, da si se tako spremenil? Ali smem verjeti govoricam, ki jih prinašajo, in ali je mogla ta nesreča tako zelo potlačiti tvojo krepko filozofijo? Kako bom mogel jaz, navadni zgodovinar tvoje ciganske epopeje, tako polne smeha, kako bom mogel z dovolj melan-holičnim glasom pripovedovati bolesto zgozodb, ki je oblekla tvojo neprestano veselost v žalobno obleko in tako naenkrat ustavila zvonkljanje tvojih paradoksov?«

O Rudolf, moj prijatelj, priznam, da je bole-čina velika, a sedaj res ni vredna, da bi se vrgel v vodo. Zato te kar najhitreje povabim, da narediš križ čez preteklost. Beži zlasti iz sramote, obliu-dene s fantomi, ki bi napravili tvojo žalost večno! Beži pred molkom, kjer bi odmevali sponini, še polni tvojih preteklih veselih in žalostnih dogod-kov. Razumno vrzi vsem vetrovom pozabnosti ime, ki si ga toliko ljubil in vrzi z njim vse ono, kar je še ostalo od nje, ki ga je nosila. Kodrčke, ki so jih grizle od poželjenja blazne ustnice; stekle-ničko, kjer spi še ostanek vonja, ki bi bil v tem trenutku nevarnejši zate, če bi ga podihnil, kot se vsi strupi na svetu; na ogenj cvetlice, cvetlice iz tanjšice; beli jasmín; vrtnice, purpurno pobarvane z Adonisovo krvjo; modre spominčice in vse one ljubke šopke, ki jih je zalagala v davnih dneh iz tvoje kratke sreče. Tedaj sem tudi jaz ljubil tvojo Mimi in nisem videl nevarnosti v tem, da jo ti lu-biš.

(Dalje sledi.)

Stalna poljudno-znanstvena priloga „Nar. Dnevnika“

Meje tehnično-gospodarskega napredka in bodočnost nar. in svetovnega gospodarstva.

Znanstvenik in prirodni filozof Viljem Ostwald se je nekoč izrazil, da je vsaka znanost ničvredna, ako ne omogoči izboljšanja v bodočnost. Ako hočemo smatrati narodno gospodarstvo kot eksaktno vedo, moramo gotovo obrniti našo pozornost tudi na vprašanja, ki se tičejo prihodnosti. V knjigi »Die Volkswirtschaft der Gegenwart und der Zukunft« povdarja pisatelj prof. S. Wolf, da je vera v napredek v sedanjem času pri vseh narodih usmerjena v tehnično in gospodarsko stran in da se opira na iznajdbe od Röntgenovih žarkov do zrakoplova in letala. Temu nasproti opozarja Wolf omejenost prirodnih virov in na ovire splošnega napredka. V narodnem gospodarstvu je primanjlovala do sedaj posebno podkrepitve o potrebi gospodarskega napredka. Kar se tiče sil, ki povzročajo napredek v narodnem gospodarstvu, se ravna po gotovih v modernem kulturnem življenju veljavnih zakonih, ki imajo kot cilj dvig narodnega dohodka. Sila, ki so tu na delu, so: 1. iznajdbe, 2. rastoči prihranki in potreba po izrabi privatnega kapitala, 3. konkurenca in 4. nadprodukcija. K 4. točki bomo omenili, da smatra socializem, vsajih 8 do 10 let nastopajoče krize vsled nadprodukcije, kot neizbežno pojav narodnega gospodarstva. Ker so gori omejenih faktorji trajni, bi lahko smatrali napredek kot zagotovljen, ako bi ne bilo sil, ki ga ovirajo.

Wolf razvija v svojem narodnem gospodarstvu štiri, napredek ovirajoče zakone, ki ga bistveno zmanjšujejo v več smereh. Ti ovirajoči zakoni omogočajo tudi sklep, da ne bo napredek v narodnem dohodninskem prirastku v 21. stoletju tolik kot oni v 19., oziroma 20. stoletju.

Prvi zakon, ki ovira napredovanje in ga imenuje Wolf »tehnično-gospodarska meja«, pravi: Vsak tehnični napredek, ki zmanjšuje produktivne stroške, ali ki izpolni izrabo snovi in sile, zapira sam sebi pot. Čim bolj je kaka stvar izpolnjena, tem manj rabi nadalje izpolnitve, posledica tega je, da opeša vsak tehnični napredek, ker se vedno manj izplača v gotovih smereh in da se ga za cela območja ne išče več. Kjer pade cena kakega izdelka ali dela v razmerju od 100 na 20 ali 5, se more povzročiti ves bodoči napredek nadaljnega padca za 80, oz. 95.

Drugi ovirajoči zakon, zakon o optimumu, pravi, da rastejo z rastočo intenziteto obratovanja tudi stroški. S tem zakonom v zvezi je tretji zakon o povečanju stroškov pri dodatnih proizvodnjah. Oba zakona sta veljavna predvsem za poljedelstvo in rudarstvo, velikokrat tudi za proizvodnjo industrijskih izdelkov in prometnega dela. Četrti ovirajoči zakon pravi, da se upirajo vpejati tehnično in gospodarsko višje stopenjskih naprav, stare naprave, posebno ako sta obe združeni v eni roki. Tu velja torej izreči: »Dobro je boljše sovražnik.« Posebno se pokažejo veliki nedostatk, ako so take naprave monopol.

V poljedelstvu dovoljujeta prva dva zakona višjo produkcijo, le v zvezi z vedno večjimi stroški. V teh dveh zakonih je tudi zapoveden zakon o padcu

jočem zemeljskem donosu, v kolikor je opravičen. Odklanja ga namreč cela vrsta sociologov. Bodočnost bo pokazala, ako je to opravičeno.

V poljedelstvu so, razun melioracij in umetnega gnojenja, tudi še sredstva za povzdigo produkcije, izbira vrst in izboljšanje obstoječih s križanjem. Veliki uspehi so tu v začetku, in je sedaj danih le še malo in omejeno število možnosti. Isto velja za živinorejo. Prodnicijski stroški v poljedelstvu se niso v zadnjem stoletju, vzlic vsestranskim velikim napredkom, zmanjšali. Res je, da je še veliko tehničnih možnosti za dvig produkcije, jedro vprašanja pa je, ako se doseže lahko to, ne da bi se povzročili enotni stroški produkta. Vsled zakona optimuma, se izplača, negospodarsko izžemanje do zadnjega kosčka, s povečanjem intenzitete, šele pri jako visokih cenah. Isto velja za zakon o dodatni produkciji. Vsaka pomnožitve produkcije pri isti tehniki je mogoča le z zvišanjem cene produkta, ker se mora pritegniti v obdelavo vedno bolj slabo zemljo.

V poljedelstvu pridemo torej do zaključka, da ne moremo s tehničnim napredkom nadomestiti omejenosti rodovitne zemlje. Kar se tiče vprašanja o preskrbi velikih mas naroda z živili, ni torej današnji optimizem na mestu.

Ako mislimo na probleme, ki se pečajo z izdelavo hrane kemičnim putem, bi se morala ta pridobivati le iz najcenejših snovi in niena cena bi morala biti jako nizka. Pomisliti moramo, da odpačajo na izdatke pri delavskem gospodinjstvu štiri petine dohodkov agrarne in le ena petina dohodkov na industrijske produkte. Ako se torej cena industrijskim produktom še tako zniža, bi to ne izpremenilo veliko v stanju delavčevega gospodinjstva.

Kar se tiče ovirajočih momentov v industriji, moramo tu vpoštevati, da izvirajo surovine, ki ji rabi industrija iz rudarstva in poljedelstva, da je torej odvisna od razvojnih možnosti in napredka teh poslednjih.

Napredek v prihodnosti mora zastati za dosedanjim v vseh slučajih, kjer igra 1. stroj ali sploh moderna tehnika kako vlogo, 2. tam kjer pridejo v poštev organska živa bitja, rastline in živali. Wolf misli, da se bo nadaljni napredek izvršil bolj v kvalitativni smeri in pa z ustvarjanjem novih stvari. Nove stvari pa vzbujajo zopet nove potrebe.

Kar se tiče dveh najvažnejših snovi, ki jih rabi naša industrija, to je oglje in železo, preti ravno tema dvema v nepredolgem času pogin. Kar se tiče premoga, sledi iz računov geologov, da ima Angleška in severna Amerika še za približno 300 let, Francija za 250 let, Rensko-Westfalska za 800 let, Gornja Slezija pa za čez 1000 let. Železne zaloge naše zemlje bodo trajale približno še 300 let. Wolf pride končno do zaključka, ki ne dopušča, da bi zrlj lahko brez skrbi v bodočnost. Kdo bi mislil, pravi Wolf, da bomo v par stoletjih, navezani na staro železo, ki ga bomo zbirali kakor kak luksuzni predmet. Kdo bi mislil, da se bo to zgodilo v razdobju, ki ni še tako dolgo, kot je čas od reformacije do danes. P.

Praktični poizkusi iz gospodarske psihologije.

V enem prejšnjih člankov strokovne priloge smo obravnavali na splošno pomen gospodarske psihologije v narodnem gospodarstvu. V današnjem članku hočemo podati nekoliko teoretičnih in praktičnih poizkusov na tem polju.

Velika vrednost omenjenih metod je priznana že davno, tako od učenjakov, kakor tudi od praktikov. V Ameriki n. pr. je to dovelo do tega, da je večina velikih tovarniških obratov nastavila posebnega gospodarskega psihologa, ki ima edino nalogo, da prouči vse obratne pogoje in obratno organizacijo in jo čim ekonomičneje uredi. Tudi pri nas se bo moralo to zgoditi, ako hočemo vzdržati konkurenco z našimi sosedi. Kako se, tako ureditev izvrši, bo gotovo interesiralo vsakega. Zanimanje posameznika za take naloge pa je že zase jako važno, ker pospeši izpeljavo te naloge.

Gospodarska psihologija je še mlada znanost, vsled tega se tudi niso izdelane poizkusne metode za mogoče slučaje in pogoje. Tukaj je še dovolj polja za ljudi, ki se hočejo posvetiti temu interesantnemu študiju.

V naslednjem hočemo popisati in pojasniti le nekaj postopkov. Kako bi n. pr. določili splošno zmoglost za neko določeno opravilo? Vsako delo zahteva celo vrsto telesnih kretanj, ki se

zase morajo vršiti po gotovem redu in določenem ritmu. Izvršiti se morajo tudi v določenem času. Dojem ritma in časovne mere nastane pa v možganih. K telesnemu delu spada potemtakem tudi duševno delo. Da pa usmerimo med delom našo voljo na določeni cilj, je potreba pozornosti. Dalje je treba za vsako delo vaje. Končno bo vsako delo delavca prejel ali slej utrudilo. Utrujenost, pozornost, vaja in spretnost so torej sestavni deli vsakega opravila. Za vsakega teh sestavnih delov se lahko sedaj iznajde kaka poizkusna metoda. Utrujenost se n. pr. lahko meri na množini izvršenega dela, ki ga je opravilo posameznik večje število delavcev v določenem času. Pozornost se lahko meri na pogreših, ki jih napravi posameznik pri kakem delu, n. pr. pri korekturah. Žal se pa ne da izločiti, n. pr. pri poizkusih za pozornost, utrujenosti in vaje. Ako jih hočemo tudi vpoštevati, jih moramo dognati le po kompliciranih računih.

Poizkus, ki poda na jako enostaven način pogoje delovnega učinka, je oni dr. E. Bischofa in Imre. Poizkusna naloga je sledeča:

V kovinsko ploščo so navrtane vzporedno majhne luknjice, ki so pa v vsaki sledi vzporedni vrsti manjše. Vtkanje osto priklonjenih igel v te luknjice se

mora izvršiti tako, da se ne dotakne igla roba luknjice. Vsak dotik ali vbod v stran se smatra kot pogrešek. Kot merilo za delovni učinek se vpoštevajo pogreške in čas, ki se ga uporabi za izvršitev te naloge. Pogreške, ki jih delavec napravi, se določijo mehaničnim putem. Igla in plošča sta zvezani z električnim tokom in tvorita dva pola. Vsak dotik plošče sklene električni tok, ki registrira dotik na podoben način kakor pri Morsejevem aparatu. Pri gladkem vtiku pa prevrta igla, pod ploščo naha-jajoči se stanilov list, ter sklene na ta način drugi električni tok, ki zopet registrira zase. Na isti papir vsak gladki vtik. Tretja priprava fiksira tudi na isti papir nihanje sekundnega nihala. To nam omogoči, da določimo lahko število vbo-dov v eni sekundi. Številčnim vrednostim za čas in vbode odgovarjajoče navpične črte narišemo vzporedno na horizontalno črto. Črta, ki veže vse gornje končne točke vertikalnih črt, je krivulja. Na horizontalno pa prenese-mo v enakih razdaljah sekunde, n. pr. (1—10). Dolžina pokončnih črt se ravn-po številu vbo-dov v eni sekundi. Za pogreške dobimo na enak način krivuljo. Te, na ta način določene krivulje, dopuščajo, da lahko na mah primerjamo delovni učinek raznih oseb. One so eksaktni rezultat delovnega učinka in vsled tega jako važne, podajo pa nam le sliko nekega splošnega delovnega učinka.

Razume se, da ima vsako posebno delo razun omenjenih faktorjev, utrujenosti, vaje itd. še svoje posebne pogoje. Vsled tega je še važnejše kot določitev delavčeve zmoglosti, spoznavanje onega, kar je za kako posebno delo sloh

Tov. avtomobil, pionir prometa v Juž. Ameriki.

V novo zgrajeni državi je treba ravno tako postopati, kakor pri vstvarjanju novega gospodarstva. Pogledati je treba povsod okoli, kjer so enake ali vsaj podobne razmere ter posnemati vse ono, kar se je drugje izkazalo kot dobro. V naši državi n. pr. je ena najbolj kočljivih in aktualnih vprašanj, vprašanje prometa in prometnih sredstev.

Pogledati je treba vsled tega kako si pomagajo drugje in tu vidimo, da si pomagajo v Južni Ameriki, kjer so razmere tičajoče se prometnih sredstev jako slabe, z vpeljavo avtomobilov. Avtomobil postala tam vedno bolj nosilec kulture in prometa. Daleč od prometa oddaljeni kraji, ki so nadvse bogati na prirodnih zakladih, se niso mogli razvijati, ker se ni mogla gradnja železnice nadaljevati tako hitro in v taki meri, kot bi to zahtevala naglo rastoča trgovina in gospodarsko izrabljanje onih krajev. Posebno so trpeli pod temi razmerami hriboviti kraji. Hitro po vpe-ljavi luksuznega avtomobila si je pridobival naglo tla tudi tovrni avto. Začetka seveda le toliko, kolikor so to zahtevale lokalne potrebe.

Gradnja železnice se je projektirala vsepovsod. Nebroj tehniških težkoč, predvsem pa nemogoča rentabiliteta, so bile nepremostljive ovire. Vpeljava avtomobilnih zvez je bilo tu edino izhodišče. In danes se lahko smatra avtomobilne zveze kot predhodnike železnice. Nerazviti kraji se morajo najprej s pomočjo avtomobilskih zvez v toliko gospodarsko okrepiti, da zadobi v razvoju sledeča gradnja železnice, že krepak in zdrav gospodarski fundam-

ment. Predvsem govori za to tudi to, da se lahko gradijo primerne tovarne ceste v deželi, s sodelovanjem doma-čih inženjerjev in delavcev, kar se pri gradnji železnice lahko izvrši le izjemo-ma. Tudi strojna pomožna sredstva, ki jih rabi gradnja železnice posebno v hribovitih krajih, podražijo tako izredno vsako gradnjo, da je ne moremo izvršiti brez tulega inozemskega kapitala, ki ga je pa dobiti le pod zelo težkimi in neugodnimi pogoji. Pri gradnji navadnih tovarnih cest za avtopromet odpačajo po večini vsi naštetih neugodni pogoji, tako da je vzpostavitev prometa z lahkoto omogočena.

Velikega premisleka vreden faktor, ki govori proti vpeljavi tovrnih avtomobilov, je edino ta, da nimamo do danes še dobro izgrajenega normalnega sistema tovrnih avtomobilov. Po navadi ima vsaka tovarna svoje lastne mere in posebne modele, tako da je v od prometa oddaljenih krajih jako težko dobiti nadomestilnih delov. Tudi morajo lastniki in trgovci imeti v zalogi velike množine nadomestilnih delov vseh vrst modelov. Odvažanje rude in drugih pridelkov se vrši danes povečini še s težkimi in okornimi vozili z živinsko vprego. V krajih, kjer je pomanjkanje krme, pride vsled tega v prvi vrsti v poštev vpeljavi tovrnega avtomobila.

Ker je treba premagati višine od 3000—4000 m, morajo biti tovrni avtomobili za hribovite kraje na poseben način konstruirani. Tudi v ravnini pride kot edini pionir za razvoj prometa le avto v poštev.

Iz tega razvidimo, koliko pogojev mora biti izpolnjenih, da se eno določeno množino dopisov pravilno reši, iz teh par izgle-dov razvidimo tudi, kako obsežno je polje gospodarske psihologije in da je treba najti tudi pri nas za to novejšo vedo razumevanje in zanimanje. V eni prihodnjih številkih strokovne priloge hočemo tudi še nadalje seznanjati cenjene bralce s to vedo. P.

Naše vinogradništvo.

Položaj našega vinogradništva je nekaj let sem skrajno nezadovoljiv. Prodnica vina je velika in pridelek primeroma dober, toda naša vina ne morejo v zadostnih količinah na inozemsko tržišča, ker jih pobija tuja konkurenca. In vendar bi bil vinski izvoz ogromnega pomena ne samo za naše vinogradnike same, temveč za vse naše gospodarstvo, kajti ta izvoz bi mogel zavzemati v naši zunanji trgovini prvo mesto.

Veliki in težki davki zelo obremenjujejo naše vinogradništvo; to breme je tem obširnejše, ker položaj vinogradnikov tudi sicer ni ugoden. Toda država rabi dohodke in zato ni upati, da bi se jim odpovedala ravno tukaj. Zelo hudo je prizadeto naše vinogradništvo radi prometnih težkoč. Transportni stroški v naši državi so zelo veliki in v silni meri podražujejo blago. Najsi gre producent tudi do skrajne meje možnosti s ceno, transportni stroški in razne carinske in druge dajatve njegovo vino tako podraže, da ne more konkurirati z inozemskim produktom.

Te težave se ponavljajo vsako leto in v vedno ostrejši obliki. Prodnica narašča, možnost izvoza izginja. Tu je nužno potrebna odpomoč, kajti na do-

maži konzum se naše vinogradništvo nikakor ne sme zanašati, ker bi bil to velik minus v našem gospodarstvu. Treba je najti izhod iz krize in pot k napredku.

Vedno znova se čuje, da se izvaja tu in zopet tam akcija za izboljšanje našega vinogradništva, torej za povečanje produkcije. Vse te akcije pa položaja našega celotnega vinogradništva nikakor ne izboljšujejo, nasprotno, celo poslabšujejo, kati prirastek produkcije pritiska na prejšnjo produkcijo in celoten položaj je mesto boljši še slabši.

S tem pa nikakor ni rečeno, da ni treba naše vinske produkcije povečevati. Ne, toda obenem z pospeševanjem produkcije je treba najti tudi možnost prodaje. Kadar se najde ta, potem je prirastek produkcije tudi čist plus v narodnem gospodarstvu. Če pa se bo porabila domača produkcija v medsebojnem konzumu producentov, kakor se to vrši na mnogih krajih, je to samo negativen uspeh, torej čist neuspeh.

Ker ne moremo izvažati naših vin, ki so sicer dobre kakovosti, v taki obliki, v kakršni jih pridelamo, je potrebno, da jih predelamo, plemenitimo — kakor delajo to tudi v drugih naprednejših državah — in da jih izva-

žamo v tej poboljšani obliki. Razveseljiv napredek v tej smeri smo zabeležili v našem listu pred kakimi desetimi dnevi. Banatski vinogradniki so namreč sklenili, da bodo izvažali zgostčen most v Ameriko. Potom združitev večjih producentov jim bo to lahko mogoče in pomeni ta korak gotovo velik uspeh za banatske vinogradnike.

S tem pa je tudi že podana rešitev iz krize našega vinogradništva. Samo pritoževanje nad slabimi razmerami vinogradništva ne bo rešilo; ravno tako vinogradnikov ne bodo rešili drugi, če se ne bodo sami. Če ne gre na en način, treba poskusiti z drugim.

Edina pot iz teže situacije je poplemenitenje našega pridelka. Križanje pripravnih vinskih vrst in pa konserviranje pridelka z modernimi aparati in na moderne načine bo odprlo našemu vinskemu pridelku dohod na inozemsko tržišča. Da pa bo mogoče to izvesti, je potreba strokovnjaškega vodstva. Naše kletarstvo je ponavč še zelo primitivno. Treba ga je izpopolniti, kar ne bo težko, kajti v naši državi imamo dovolj in izbornih strokovnjakov na tem polju.

Vinogradniki se morajo organizirati v zadruge. Te bodo lahko nabavile potrebne aparate in bodo tudi mogle vzdrževati strokovnjake, ki bodo vodili izboljševanje vina. Ker je naš pridelok dober in zelo prikladen za tako izboljševanje, si bo v tej obliki hitro pridobil trdno pozicijo na inozemskih tržiščih.

Potrebna pa nam je tudi vinska industrija, tovarne, v katerih bi se vino predelavalo. Pri zadostni iniciativnosti se bodo našli tudi primerni kapitali, ki bodo omogočili to industrijo. In to bo gotovo najsigurnejša rešitev vprašanja rešitve krize našega vinogradništva.

Koruza, narodna hrana.

Pri nas se primeroma pridelava velike množine koruze, posebno v južnih krajih. Rabi se jo pa le za izdelovanje moke in kot živinsko krmo. V narodno-gospodarskem oziru bi bilo priporočljivo, da bi tukaj posnemali Ameriko, kjer je koruza ena najvažnejših surovin v industriji za živila.

Iz koruze se izdelujejo škrob, sladkor, mast in olje, ki tvorijo zopet vsak zase izhodišče za izdelovanje cele vrste drugih prehranjevalnih sredstev.

V Evropi izdelujejo povečini sirup (glukoza) iz krompirja, v severni Ameriki pa pridobivajo to sladko snov iz koruznega škroba. Kako velika je v sev. Ameriki industrija, ki se peča z izrabo koruze za izdelovanje sladkorja l. t. d. je razvidno iz sledečih podatkov:

Od celoletnega pridelka koruze, ki znaša okroglo 3125 milijonov bušelnov, se uporabi v industrijske svrhe: kot hrana 50 milijonov bušelnov, za koruzni sirup 800 milijonov bušelnov, za koruzni škrob 600 milijonov bušelnov, za koruzni sladkor 250, za koruzno moko 625, za koruzno olje 75 in za koruzne oljne koloče 90 milijonov bušelnov. Za kandidate in sladkorčka, ki se jih izdela v sev. Ameriki letno 800 milijonov funtov, se uporabi 300 milijonov funtov koruznega sladkorja. Razun sladkornih produktov, ki se, kakor znano, uporabljajo tudi v pivovarstvu, se izdeluje iz koruze tudi še olje. To olje se uporablja kot surovo olje v tovarnah za milo in mišični prašek, pri fabricaciji olinatih plah, v usnjarnstvu in tvornicah za blago iz gumija. Večji del olja pa služi kot živilo, pri salati, pri kuhi in v zgosteni obliki tudi kot nadomestilo za živalsko mast. Dalje se uporablja pri kruhu in pecivu. V veliki meri nadomestijo koruzna škrobna moka drugo žitno moko. V polzrelem stanju se vživa koruza kot sočivje, konservira se jo tudi kot tako v velikih tovarniških obratih. Iz pražene zrele koruze se izdelujejo kavini surogati. Veliko industrijsko panogo tvorijo izdelovanje koruznega lista (Cornflake). Ta koruzni list se zavziva pri zajtrku z mlekom in sladkorjem ali sirupom in je ena najodličnejših hran v sev. Ameriki. Koruzni list se izdeluje v posebnih tovarnah. Zrela koruza se skuha na pari, se posuši ter zvalja potem med vročimi valji v tenke liste. Ti listi se pražijo in zavzivalo s sirupom in soljo. Na trg pridejo v papirnatih zabojčkih. Kot prava narodna hrana pa se je izkazala pražena koruza (Poncorn), koruza se praži v mrežastih žičnih sitih na odprtem ognju, zrna razpočijo v lepe okusne bele kroglice. Iz njih se izoblikuje večje kroglice, potem ko se jih je posušilo in z maslom namazalo. Prodajajo se pod imenom Cracker Jack.

Iz teh par vrstic je že razviden velik pomen, ki ga ima koruza kot narodna hrana, ako se jo zna pravilno izrabiti.

Mestni pogrebni zavod v
Ljubljani.

Potrni neizmerne žalosti naznanjamo, da nam je umrla nad vse ljubljena soproga, mati, tašča in teta, po dolgi mučni bolezni, previdena s svetotajstvi za umirajoče, gospa

Antonija Svetek

soproga računskega ravnatelja v pok.
Antona Svetka.

Pogreb blage pokojnice bo v nedeljo dne 17. t. m. ob 1/3. uri popoldne iz hiše žalosti, Sodna ulica št. 12, na pokopališče pri Sv. Križu.

V Ljubljani, dne 15. februarja 1924.

Rodbini Svetek—Sever.

Mestni pogrebni zavod v
Ljubljani.

Umrla nam je naša ljubljena mamica in spoštovana tašča, gospa

Antonija Kovač roj. Petek

gostilničarka in posestnica

danes ob 12. uri. Pogreb nepozabne pokojnice bo v ponedeljek dne 18. t. m. ob 4. uri popoldne iz hiše žalosti, Gosposka ul. 19, na pokopališče k Sv. Križu.

V Ljubljani, dne 16. februarja 1924.

Anica Petelinc,
hči.

Josip Petelinc, trgovec,
zet.

**AVTO-VOZI
BREZ-BENCINA
KURI-Z-OGIJEM
ZAHTEVAJ-PROSPEKTE
JUGO-HAG
LJUBLJANA-BOHORJEVA-UL.-24
TEL.-560**

Mokrota

škoduje zdravju, radi tega si kupite pravočasno močen, fini in poceni

dežnik

kateraga pa edino dobite v veletrgovini R. Stermeckl, Celje. Trgovci engros cene. Istotam se prodaja letos po čudovito nizkih cenah perilo, čevlji, klobuki, nogavice in vse drugo modno blago. — Naročite cenik.

Provizijskega potnika

sprejme Osrednja vinarska zadruga za Jugoslavijo r. z. z. o. z. v Ljubljani. Ponudbe naj se naslovijo na to zadrugo, Kongresni trg 2.

Obenem priporočamo vina gg. gostilničarjem in zasebnikom ter zagotavljamo najkulantnejšo postrežbo.

Vinogradniki, ki bi hoteli postati člani zadruge naj prijavijo svoj naslov pismeno. Delež znaša 35 Din, pristopnina 5 Din.

Ceneno češko posteljino perje!

Kilogram sivga na pol (cučano perje) Din 60.—, polbelo Din 75.—, belo 85.—, boljše Din 95.—, fini na pol puh 145.—, fino Din 175.—, najfinejši Din 220.—, beli puh Din 370.—, snežno-beli puh Din 445.— franko in carine prosto proti povzetju. Neugajajoče se lahko vrne. Vzori zastoj, mnogo priznanj in naknadnih naročil.

Razpošiljalnica posteljine perja
SACHSEL & Co, Wien XIV., Geibelgasse 9/4.

Najcenejše nove in rablene pisalne stroje

v specialni mehanični delavnici za popravilo pisalnih računalnih, razmnoževalnih in kopirnih strojev.

Ludvik Baraga, Ljubljana,

Šelenburgova ulica 6.11.

Barvne trakove, karbon—indigo papir ter vse druge potrebščine. Pisarniška oprema vedno v zalogi.

SPLOŠNA KNJIŽNICA

Št.	Ime	Bros.	Vez.
1.	I. Albrecht: Ranjena gruda, izvirna povest, 104 str.	16—	22—
2.	Rado Murnik: Na Bledu, izvirna povest, 181 str.	12—	17—
3.	I. Rozman: Testament, ljudska drama v 4 dej., 105 str.	20—	26—
4.	Cvetko Golar: Poletno klasje, izbrane pesmi, 184 str.	8—	13—
5.	Fran Milčinski: Gospod Fridolin Zolna in njegova družina, veselomoder črtice I., 72 str.	6—	11—
6.	L. Novák: Ljubosumnost, veseliga v 1 dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 45 str.	12—	17—
7.	Andersenove pripovedke. Za slovensko mladino priredila Uta, 111 str.	22—	28—
8.	E. Gaboriau: Akt števil 113, roman, poslov. E. V., 536 str.	24—	30—
9.	Dr. Fr. Veber: Problemi sodobne filozofije, 347 str.	6—	11—
10.	I. Albrecht: Andrej Ternouk, religiozna karikaturna, 55 str.	12—	17—
11.	Pavel Golia: Peterčkov poslednje sanje, božična povest v 4 slikah, 84 str.	12—	17—
12.	Fran Milčinski: Mogočni prstan, narodna pravljica v 4 dejanjih, 91 str.	10—	15—
13.	V. M. Garšin: Nadežda Nikolajevna, roman, poslovenil U. Zin, 112 str.	26—	32—
14.	Dr. Karl Engliš: Denar, narodno-gospodarski spis, poslovenil dr. Albin Ogrš, 236 str.	15—	21—
15.	Edmond in Jules de Goncourt: Renée Maupérin, roman, prev. P. V. B., 239 str.	15—	20—
16.	Janko Samiec: Življenje, pesmi, 112 str.	9—	14—
17.	Prosper Mérimée: Verne duše v vlcu, povest, prev. Mirko Pretnar, 80 str.	6—	11—
18.	Jarosl. Vrhlický: Oporoka lukovskega grajskega, veseliga v 1 dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 47 str.	16—	22—
19.	Gerhart Hauptmann: Potopljeni zvon, dramatska bajka v 5 dejanjih, poslovenil Anton Funtek, 124 str.	14—	20—
20.	Jul Zeyer: Gompači in Komurasaki, japonski roman, iz češčine prev. dr. Fr. Bradač, 154 str.	8—	13—
21.	Frid. Zolna: Dvanajst kratkočasnih zgodbic, II., 73 str.		

Znanstvena zbirka (veliki 8° format):

Št. 1. Dr. L. Cermelj: Boškovičev nauk o materiji — prostoru — času v luči relativnostne teorije, 52 str.

Za vsak zvezek je računati po Din — 80 noštine in odnornine.

Naročila sprejema: Zvezna knjigarna v Ljubljani, Marijin trg 8.

Za mladino!

Najcenejše in najhvalejše darilo našim malim je:

Moj zverinjak

knjiga s 45 slikami in k tem spadalnim besedilom, za pouk in kratek čas Din 6—

Moji ljubčki

živalske slike za naše malčke na trdem močno vezanem kartonu Din 15—

Mladi slikar

10 tiskanih predlog za porbarvanje z akvarel — barvam ali pastel — barvniki Din 4—

Črnpeter

staroznana, vesela družabna igra za zimsko večere. 1 igra Din 4—

Na novo izšla knjižlica:

Ivan Albrecht:

Zelena livada

Zbirka izvirnih pesmic, mičnih povestic in pravljic iz domačih in tujih krajev. Obsega 64 strani. Najprimernejše darilo za našo nežno mladino. Cena lično vezani knjižlici Din 15—

Vse se dobi v

Zvezni knjigarni v Ljubljani, Marijin trg 8

MALI OGLASI

Cena oglasa do 20 besed Din 5—; vsaka nadaljna beseda 25 para z davščino vred.

Gmotno slabšim slojem dovoljuje uprava poseben popust pri inseriranju v malih oglaših!

Smoking

skoraj popolnoma nov, se ugodno proda. Naslov pove upravo lista.

Kupi se

večja množina vsakovrstnih steklenic od črnih — Ponudbe na upravo lista.

Dražba gnoja

za čas od 1. marca do 31. decembra se vrši dne 23. februarja 1924 ob 9. uri popoldne v žrebčarni na Selo pri Ljubljani. Zdražitelj ima poleg kupnine plačati 2% za ubožni sklad, 2% takso in stroške objave v časopisih.

Pozor, gostilničarji!

Prvo vrsto dalmatinsko vino ter dalmatinski „REFOŠKO“ priporočljiv za bolnike, nudi po najnižjih cenah veletrgovina v vinom, Brača Antičević, Dolenji Logatec.

Poslji

svoj naslov in Din 15— in dobiš poštnino prosto. Veliki ročni spisovnik, primeren za obrtnika, trgovca, uradnika, delavca, rokodelca, vojaka in vsako gospodinjstvo. Viliem P o ž g a j, knjigovodnica in kartonaža, Kranj.

Mlad

zasebni nameščene želi znana s simpatično deklico z nekaj premoženjem, primeren za poroko. Dopolni pod »Štev. 30«, poštno ležate Ptui.

Inteligentna gospodinja

neomadeževane preteklosti, gospodinjstvo izobrazena, a popolno opremo, pozneje z večjo dobičkom vsled pomankanja znanja boljšega uradnika 30 do 36 let starega. Ozira se le na rečne ponudbe s sliko, ki se takoj vrne. Tajnost zanjama. Ponudbe pod »Črnašica«, na upravo lista.

Otroka

v starosti čez 1 leto, sprejemam po ugodnih pogojih v oskrbo. Naslov v upravi lista.

Korespondentinja

z večletno prakso, zmorna stroje in vseh pisarniških del išče primernega mesta. Ponudbe pod »Takoje« na upravo lista.

Kontoristinja

zmorna vseh pisarniških del in stroje in vseh pisarniških del išče primernega mesta. Ponudbe pod »Izurnjena« na upravo lista.

Pletilni stroj št. 8

(40 cm) ceno prodam. Zatiška ulica 1/1 desno — Ljubljana.

Čebulček in korenjevo seme

kupujemo. Sever & Komp. — Ljubljana, Wolfova ul. 12.

Mesto

knjigovodje, korespondenta ali slično sprejme takoj pri industrijskem ali trgovskem podjetju, v pokojnem, mlad uradnik. Večleten blaginjak, več slovenske, srbsko-hrvatske, in nemške. Reference: Ponudbe pod »Upokojenec« na Aloma Company, Ljubljana.

Pekarna

Ivan Proselc v Mariboru, Jezdarska ulica 5, peče izvrstno belo in črno pecivo in prevzema v peko domači kruh zvečer ali jutraj ob 7. uri.

Dve sobi

(ev. eno), elegantno meblirani in čisti išče v lepem delu mesta mlajši zakonski par brez otrok za takoj ali s 1. marcem. Samo pri boljši rodbini. Event. s prvovrstno pol ali celo penzijo. Plača postranska stvar. Ponudbe pod »Dr. Juris« na upravo lista.

Trije fantiči

prav čedni mladeniči, ki krila jim rastejo, si znanja želijo! Tri punčke korajžo in s pismi na razjo na upravo lista pod »Hleštov«, »Osip«, Miska.

Posestna na prodaj

1. Grajsčina, 700 orlov, prav po ceni.
2. Leno posestvo pri Mariboru, 19 orlov, od tega 2 orla vinograde, ostalo polje, travniki, sadovnjak in gozd. — Lepa stanovanjska hiša s 4 sobami, veliko kletjo, steklenico za gorzde in vinski posodo 750.000 K.
3. Posestvo, sadovnjak in hiša 180.000 K.
4. Posestvo pri Poljanah z 12 orali zemlje. Leži ob cesti, pripravno za vsako obrt z lepo hišo 800.000 K.
5. Vile v Mariboru s prostimi stanovanji po 800.000 K., 1.200.000 K. in 2.000.000 K.
6. Lična enodružinska hiša, takoj prosta se proda za 800.000 K.
7. Reflektanti za trgovske za najemščino kavarne, gostilne, tovarne in žagse iščejo.
8. Dobra branjerija.

Posreduje realiteta pisarna Rapid, Maribor. Gosposka ulica 18.

Inštruktor

za gimnazijske predmete, posebno za matematiko in latinščino, želi dobiti mesto. Inštruktor tudi za hrano. Ponudbe na upr. pod »Inštruktor«.

Mizarski pomočnik

želi mesta pri boljšem mizar-skem mojstru s hrano in stanovanjem. Drugo po dogovoru Leopold Kavšek, mizarski pomočnik, Svibno 68, p. Radeče pri Zidanem mostu.

V najem se odda

buffet paviljon in košnja travo za leto 1924 na nogometnem prostoru S. K. Ilirije pred Gorenjskim kolodvorom. Pismene ponudbe z navedbo zneska je vložiti do 8. marca na naslov: Fran Jerša, Ljubljanska kreditna banka.

16. Artilerijski polk

v vojašnici Kralja Aleksandra (Dunajska cesta), ima naprodaj do 15.000 kg krompirja in 8000 kg čebule lastnega pridelka. Prodaja se boče vršila licitacijskim putem na dan 28. februarja t. l. v polkovni pisarni točno ob 11. uri.

Mehlovana soba

za dva gospoda se takoj odda v novi hiši zunaj mesta. Polzve se Vodovodna cesta 28 pri Salehar.

Pozor!

Fantič sem še mlad, oženil bi se rad, Kje dekle se dobi, »N. Dnevnik« povej mi ti. Tako, ki ima dosti blaga, povrh še tisoč ali pa dva. Še ta predpust pošlji mi naslov, pa po veliki noči bo obema prov. Na upravo tega lista in stvar gotova je in čista.

Mali oglasi imajo uspeh!

Jadranska banka, d. d. Beograd

Delniška glavica: Centrala (začasno) Ljubljana Din. 60.000.000 Rezerve: Din. 32.515.000

Podružnice:

Beograd	Dubrovnik	Korčula	Ljubljana	Sarajevo
Bled	Ercegnovi	Kotor	Maribor	Split
Cavtat	Jelsa	Kranj	Metković	Šibenik
Celje	Jesenice		Prevalje	Zagreb

Naslov za brzojave: JADRANSKA
Amerikanski oddelek — Potniški urad

INOZEMSKA ZASTOPSTVA: ITALIJA: Banca Adriatica, Trst, Opatija, Zadar. AVSTRIJA: Adriatische Bank, Dunaj. JUŽNA AMERIKA: Banco Yugoslavo de Chile, Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Porvenir, Puerto Natales.

AFILACIJA: Frank Sakser State Bank, 82 Cortland St. New York City.

Banka ima prvovrstne zveze v vseh glavnih mestih sveta in se peča z vsemi bančnimi posli.